

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravni prostori:
2857 S. Lawrence Ave.

Office of Publication:
2857 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 1904

LETO—YEAR XXII.

Cena lista
je \$6.00

Entered as second-class matter January 22, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 23. julija (July 23), 1929.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 171

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Poštni deficit vznemiril velike magnate

Subvencije kapitalistom in politične nagrade vzrok velikega primanjkljaja.

Washington. — (F. P.) — Ko je Hooverjeva administracija pretekli teden informirala svet, da je poštni departament v zadnjem fiskalnem letu, ki se je končal s 30. junijem, napravil 137 milijonov dolarjev deficita, je po deželi zagrmelo. Uredniki so pričeli pisati v svojih kolumnah, da bi se zgodilo enako z vsako industrijo, ki bi jo slučajno vlada obravnavala. Resnica je, da bi se moral vsak državljan precej več zanimati za vladno upravo kot se zanima sedaj; to bi pripomoglo, da bi bila tudi uprava poštne departamenta v sposobnejših rokah.

Da je prišlo do ogromnega deficita, je za to odgovorno več faktorjev:

1. Poština prvega razreda je prinesla departamentu 87 milijonov dolarjev dobička.

2. Poština drugega razreda je prinesla 85 milijonov dolarjev izgube. Poština drugega razreda je privilegij v obliki vladne subvencije časopisom in revijam. Te subvencije so v prvi vrsti deležni magnati, ki izdajajo obsežne dnevnike, tedenske in mesečne revije.

Revijski "The Saturday Evening Post" se tiska tedensko v več kot en milijon izstisov; in publikacij, ki izidejo v več stotisočih izvodih, je veliko število. In ker je politični vpliv ameriških izdajateljev časopisov in periodičnih publikacij velik, je kongres postopal s njimi zelo nežno, ko je določal poštino drugega razreda. In kadar pride to vprašanje pred kongres, imajo glavno besedo pri določanju cen lobisti velikih publikacij. To pojasni, zakaj je ta oddelek napravil 85 milijonov dolarjev izgube.

3. Mednarodna trgovska komisija je nakazala železniškim družbam 42 milijonov dolarjev kot doplačilo "back pay" za transportacijo pošte. Del te vsote bi moral biti izplačan še za časa Coolidgeve administracije. Obenem pa predstavlja povišanje poštne prevoznih cen, ki znaša okrog 15 milijonov dolarjev na leto.

4. Vladna pošta je prosta poštne, kar znese letno okrog sedem in pol milijona dolarjev.

5. Uprava pošte je v rokah politikov. Vsaka administracija, ki smatra poštni departament za pašnik, na kateremu se redijo "zaslužni", "politični" dotične stranke, ki je na krmlju. Vsa glavna mesta pri upravi se razdelijo med tiste pripadnike vladajoče stranke, ki jih priporočajo senatorji, kongresniki in politični bosje. Od glavnega poštara, ki ga nastavi predsednik in potrdi senat, do zadnjega poštara prvega in drugega razreda so političarji, ki imajo toliko skušnje v upravi, kompleksnega poštne sistema ob času fih nastopa kot jo ima zajec na cetr. In teh poštarijev, ki jih nastavi gl. poštar, je veliko število. To število se še večkrat pomnoži, ako se vključijo vse poštne asistente, ki pridejo do dela potom imenovanja.

6. Subvencija, ki jo plača poštni departament tistim ameriškim parobrodniškim družbam, ki prevažajo pošto med Ameriko in zunanjimi deželami, je znala zadnje leto 19 milijonov dolarjev. Točko je ameriška vlada direktno plačala parobrodniškim družbam v zaključnem fiskalnem letu. Prejčanja leta te subvencije ni bilo; Coolidgeva administracija je pa po-

klonila ta dar ameriškim parobrodniškim družbam iz "patriotičnega" motiva, namreč da pomagajo razviti ameriško trgovsko mornarico.

7. Za prenašanje zračne pošte subvencira poštni departament vse zrakoplovne družbe. V nekaterih slučajih znaša ta subvencija do polovice zračne poštne. Namreč za vsak dolar zračne poštne prispeva poštni departament en dolar. V zadnjih desetih letih je vlada potrošila 19 milijonov dolarjev za razvoj zračnih linij (brez sedanje direktne subvencije). In ko so kapitalisti razvideli, da je v zrakoplovstvu denar, so šli pred Coolidgevo administracijo, ki jim je izročila glavo in rep in povzru dala še subvencijo (podporo).

Yes, poštni departament ni le pašnik za politike, marveč je tudi molzna krava, ki jo sesajo magnate velikih publikacij, parobrodne družbe in zrakoplovne kompanije. In dokler bo ljudstvo pošiljalo republikance in demokrate v Washington—kar velja za splošno politično situacijo dežele — toliko časa bo poštni departament tudi politični pašnik in molzna krava za ameriške kapitaliste. In ceno, ki jo ljudstvo plača za svoj politični greh, znaša v preteklem letu 137 milijonov dolarjev. Toliko je plačalo za upravo samo enega od devetih zveznih departamentov.

Ford naznaja, da zviša plače delavcem

Medze porastejo nad sedanjimi minimum šest dolarjev.

New York. — Avtomobilski kralj Henry Ford je dejal te dni v intervjuju z urednikom "The North American Review", da bo minimum dnevnice medelavcev v njegovih tovarnah "v kratkem času gotovo zvišan". Sedanjí minimum je šest dolarjev. Ford je dalje rekel: "Naš pravi business datira od dneva, ko smo začeli plačati delavcem dnevni minimum pet dolarjev. Mislimo, da je minimum varnejši kakor maksimum."

Se papeževa nečakinja kaže kolena!

Rim, 22. jul. — Kako malo za-
leže katoliška vojna proti moder-
ni ženski noši, potrjuje incident,
ko katerem razpravlja te dni ves
Rim. Papeževa nečakinja, mar-
kessa Ratti-Persichetti-Ugolini,
ki je soproga svetnika v nikara-
gijskem poslanstvu v Vatikanu,
je bila pred kratkim disciplini-
rana, ko se je dala naslikati na
naslovni strani nekega modnega
časopisa v kratkem krilu po naj-
novejši pariski moči. To je bil
pravi škandal za visoke katoliške
kroge v Rimu, ki so presenečeni
videli, da najbližja sorodnica
"svetega očeta" kaže kolena na
slik. Papež je ogorčen poklical
k sebi njenega soproga in mu na-
redil dolgo pridigo, zakaj da ne
poboljša svoje žene, nato pa je
dekretiral, da ga "nemoralna"
nečakinja ne sme obiskati dolgo
časa.

MacDonald pride v Ameriko v oktobru.

London, 22. jul. — Kakor po-
ročaj, se je premijer MacDonald
odločil, da obišče Združene
države v prihodnjem oktobru,
ko bo zasedanje Lige narodov
končano.

Unija išče posojilo.

Boston. — Čevljarstva unija
išče posojilo v znesku 50 tisoč
dolarjev za financiranje stavke.
Stavka deset tisoč čevljarjev
traja že 15 tednov. Organizacija
lida šestmesečne zadolžnice s
šest odstotki obrestne mere.

Zvezna vlada kot slav- kokaz v New Orleansu

Načelnik zveznih maršalov pre-
vzel obrat cestnih železnic v
New Orleansu pod svojo kom-
mando. Šeke spremljajo mar-
šali. Remise napolnjene s ske-
bi. Obrat je šepav.

New Orleans, La., 22. jul. —
Mestni svet je danes napolnjen
sile, da pridobi cestno-železniško
družbo za novo pravno konfe-
renco v svrhu končanja stavke.
Po mestu vozi 40 praznih vozov
s stavkokoškimi nameščenici.

New Orleans, La. — (F. P.) —
Stopanje zvezne vlade v ospred-
je stavke tukajšnjih cestnih že-
lezničarjev postaja vidnejše z
vsakim dnem. Public Service
kompanija je že domalega abdi-
cinala obratovanje cestnih želez-
nic zveznemu sodniku Borahu in
načelniku zveznih maršalov Loi-
selu.

Dalekosežnost sodnijske pre-
povedi postaja jasnejša vsako
uro. Medtem, ko je družba po-
svetila svojo pozornost, da nabavi
čim večje število skebov, ki jih
rekrutira v Philadelphiji in
Buffalu, se je zvezni maršal
Loisel posvetil vprašanju prakti-
čne operacije cestnih železnic.
V ta namen je izdelal načrt, ka-
terega skuša počasi uveljavlja-
ti. Postal je načelnik ali "super-
intendent" transportacije in ob-
nem je komandant zveznih mar-
šalov.

Vsak polničen voz spremlja
število oboroženih čuvajev. Ne-
kateri izmed varuhov se naha-
jajo v vozu, drugi tvorijo spre-
mitvo na avtomobilih in
motorekilih, tretji se spreha-
jo pa po trotoarjih ob cestno-
železniških progah. Njih naloga
je, da intimidirajo ljudstvo. O-
seba, ki je količnik "sumljiva",
je takoj aretirana.

To pokazuje aretacija nekega
pokvečenega in abnormalnega
človeka, ki je bil aretirán, ker
se je pogovarjal sam s seboj.
Drugi spet, ko se je z levo roko
popraskal po desni — maršal ga
je aretirán na podlagi teorije, da
je daljal sumljiva znamenja. A-
retirali so tudi 15 letno deklet-
ce, ker je skebu rekla skeb.

Zveznim maršalom pomaga
mestna policija in drugi "gum-
šuartisti", ki jih je najela kom-
panija.

Sredi zadnjega tedna je druž-
ba že dovolila 800 skebov, ki ži-
vijo v remisah. Kljub dejstvu,
da so vsi oboroženi, jih stražijo
močni kordoni zveznih maršal-
ov. Da so skebi zelo priljubljeni
pri delavstvu in ljudstvu v
splošnem pokazuje incident, ko
so bili štirje skebi pozdravljeni
z opeko in alčnimi predmeti v
bližini neke remise, iz katere so
se podali na kratek "razgled".
V mestecu Columbusu, Tenn.,
kjer sta začasno stala dva želez-
niška voza skebov, je ljudstvo
prišlo pred železniško postajo in
zahtevalo, da se transport skeb-
ov odpelje iz mesta.

Obratovanje cestnih železnic
je nerodno. Ljudstvo se rajši
poslužuje "žitnejev" in avtom-
bilov kot pa skebake transporta-
cije. Na železnica se prevažajo
le pisarniški uslužbeni, katerim
je kompanija ukazala, da mora
vsak izmed njih narediti naj-
manj dva "trips" na dan.

18 sto žensk je na svojem zho-
rovanju v Dauphine gledališču
sprejelo zahtevo, da mora želez-
niška družba pristati na pogaja-
nje. Enoglasno so tudi spreje-
le sklep, da se ne bodo posluž-
vale cestnih železnic toliko ča-
sa, dokler kompanija vztraja pri
svoji sedanjí taktiki.

Spor skušajo poravnati za-
stopniki delavskega departmen-
ta. V svojih prizadevanjih so
bili dosedaj neuspešni. Ako se
analizirajo prizadevanja pred-
stavnikov teh dveh zveznih depart-
mentov — justičnega in delav-
skega — se vidi, kako ironično
vlogo igra zvezna vlada v stavki.
Medtem, ko imajo agenti justič-
nega departamenta nalogo — vsaj
prizadevajo si, da razbijajo stav-
ko, skušajo predstavniki zvez-

DELAVSKE VESTI ŠIRON AME- RIKE

Dosegli povišanje plač.

Chicago. — Razpšiljalci vlak-
ov (train dispatchers), ki de-
lajo na železniških progah,
so lahko veseli, da je v deželi
prosperiteta, o kateri gotovo do-
volj — ališijo. In ker prejema-
jo za svoje delo le 35 in pol cen-
ta na uro, se jim pesem o veli-
i-ki prosperiteti gotovo krasno
dopade.

"Visoke" plače.

Chicago. — 200 tisoč težakov,
ki delajo na železniških progah,
so lahko veseli, da je v deželi
prosperiteta, o kateri gotovo do-
volj — ališijo. In ker prejema-
jo za svoje delo le 35 in pol cen-
ta na uro, se jim pesem o veli-
i-ki prosperiteti gotovo krasno
dopade.

Stavka mesarjev in razvalnecev.

Scranton, Pa. — Med mes-
nim trustom in delavci je prišlo
do spopada, ko so Armour,
Swift, Cudahy in Wilson kom-
panije izprle mesarje in razva-
lnece mesa. Stavkarji se po-
služujejo raznih metod, da pro-
prijajo razvažanje mesa po
skebih.

Italijanski tiskarji zahtevajo
višje plače.

New York. — Italijanski ti-
skarji, ki so organizirani v ti-
pografski uniji št. 261, so
predložili podjetnikom zahtevo
za skrajšanje delavnika na pet
dni na teden in povišanje plač
za dva dolarja tedensko. Seda-
nja plača je 55 dolarjev, katero
mislijo obdržati v slučaju, da
se zniža delavnik. Zahtevajo
tudi 25 dolarjev tedenske pod-
pore v slučaju ponesrečbe pri
delu.

Ure povzročile stavko.

Pawtucket, R. I. — Cadillac
Silk kompanija je bila mnenja,
da delavci ne producirajo do-
volj. Najela je tovarniške eks-
perte, ki so razumejo na avto-
matične priganjalne metode.
"Ura, ki bo merila operacije,
gibljaje stroja in delavca, bo
naredila trik," so rekli novo-
dobni mesarji. In ko so jih pri-
trdili na stroje so delavci pa
rekli, da naj le ure delajo: od-
šli so na stavko.

Dober učinek stavke.

Middletown, Ohio. — Zmaga
jeklarskih delavcev ("rolierjev")
pri American Rolling Mills
kompaniji je delovala učinkovi-
to na tukajšnjo delavstvo. V
unije se je pričelo naseljevati
novo življenje, in med jeklar-
skimi delavci se je pričela širiti
agitacija, da se organizirajo vsi
delavci v eno unijo.

Stavkarji niso dobili od A-
malgamated Association of
Iron, Steel and Tin Workers
unije, h kateri pripadajo, niti
moralne pomoči. Lokalna unija
je sedaj kljub temu prišla z
agitacijo, da organizira vse
jeklarske delavce. — Middle-
town se nahaja v bližini mesta
Cincinnati.

Stavka maslinistov v Baltimoru.

Baltimore, Md. — Strojniki
ki delajo pri Monumental Iron
Works in pri Flynn & Emerichs
družbi, so odšli na stavko. Za-
htevajo en dolar plače na uro.
Dosedaj so prejeli 65 cen-
tov na uro. Maslinisti pri sedi-

nega delavskega departamenta
spor izravnavati!

Delavski voditelji in drugi
državljaní stoji na stališču, da
Loisel nastopa v vlogi načelnika
transportacije nelegalno in da
je šel preko meje sodnijske pre-
povedi.

Vsa prizadevanja, da justični
departament odpokliče zvezne
maršale, so ostala brez uspeha.
Justični tajnik Mitchell ne sma-
tra vrednim, da bi odgovoril na
pismo predsednika Ameriške
delavske federacije, v katerem
Green urgira odpoklic zveznih
maršalov in obenem protestira
proti stavkolomni taktiki zvezne
vlade.

Čikaški inženir moder- nizira sovjetske rove

Dobil je v Moskvi kontrakt za
tri milijone dolarjev.

Paris, 22. jul. — Warren R.
Roberts, civilni rudniški inženir
in predsednik tvrdke Roberts &
Schaefer v Chicagu, je prišel iz
Moskve, kjer je dobil kontrakt
od sovjetske vlade za tri milio-
ne dolarjev. Pogodba se glasi,
da Roberts nadzoruje in vodi
gradnjo plantov v Donaki dolini,
kjer so najbogatejši ruski pre-
mogovniki. V načrtu so štirje
projekti, ki se izvedejo po naj-
modernejših ameriških metodah
in ki so bili zrisani v Chicagu.
Na podlagi teh projektov, ki bo-
do izvršeni v trinaestih mesecih,
se ima sedanja produkcija v
donskih jamah dvigniti od 26 na
75 milijonov letnih ton.

Kristerska vojna stala Mehiko
10 milijonov.

Mexico City, 22. jul. — Ogro-
ma škoda, ki jo je naredila ka-
tolika revolucija takozvanih kri-
stercev (cristeros) v zadnjih
treh letih v državi Jalisco in so-
sednjih petih državah, je šele
zdaj znana. Revolucija je stala de-
set milijonov dolarjev in naj-
manj 3000 moč je bilo ubitih.
Cela mesta in vasi so bile uni-
čene, polja so počivala in trgo-
vina ter industrije imajo silno škodo.
Mnoge kristerske tolpe so se
tako privadile ubijalskemu in
roparskemu življenju, da zdaj
nočajo odločiti orožje in nadalju-
jejo banditsko karjiero.

Naval na butlegarje v Arkan-
sas.

Jonesboro, Ark. — Zvezni pro-
hibicionisti so odkrili, da je 75
odstotkov butlegarske industrije v
Arkansasu v rokah žensk. Do
zdaj so aretirali 20 žensk v o-
kolici Texarkane in Pine Bluffa.
Prohibicioni urad je odredil
svoji policiji, da ne sme napram
butlegarkam kazati običajne u-
ljudnosti napram ženskam.

Priseljenci se naseljujejo na
farme.

Ottawa, Kanada. — Preteklo
leto se je 72 odstotkov vseh pri-
seljencev v Kanado naselilo na
farmah in v domovih kot usluž-
beni. Vseh priseljencev je pri-
šlo v deželo 55,729; izmed teh je
prišlo 25,100 oseb iz Anglije.
Od leta 1901 se je v provinco
Ontario naselilo 1,314,000 im-
grantov.

"Kitajska kriza" v New Yorku.

New York. — V petek je o-
krog 400 komunistov prikoraka-
lo pred kitajski konzulat s de-
monstrativnimi napili. Policija
je aretirala trinajst komunistov
z voditeljem W. Weinsteinom
vred, druge pa razpustila.

Poljedelskih delavcev je več kot
dovoli.

Washington. — Zvezni polje-
delski departament poroča, da je
leto dovolj poljedelskih delav-
cev. Zetev pšenice se radi tega
vrši neovirano. Plača žetvenih
delavcev je letos nižja kot je
bila lanske leto. V zapadno
južnih državah je mesečno pla-
ča s hrano 25 dolarjev za stalne
delavce, v severozapadnih drža-
vah pa 55 dolarjev.

1037 britskih domov za stare in
onemogle člane.

Washington. — Ameriške
bratske organizacije in dobro-
delne ustanove vzdržujejo 1037
domov za stare in onemogle
člane. V teh institucijah so
nahaja skoro 69 tisoč oseb. Za
njih vzdrževanje se potroši 26
milijonov dolarjev letno. Te in-
stitucije se ne navadno nahajajo
na deželi, v krajih kjer je pod-
nebje zdravo. Največja nepri-
lika je ta, ker so preveč odda-
ljena od mest, in obiski od pri-
jateljev so radi tega bolj redki.

Kriza v Mandžuriji postaja vedno bolj resna

Obe stranki prisegata na mir, medtem pa dražita druga
drugo in čakata, kdo prvi "napade." Vojna z notami
in letaki. Moskva pravi, da sovjeti ne pojdejo doli
od blokade. Poročila o spopadih so vsekakor preti-
rana. Kitajci izpustili konzula. Sovjeti izrabljajo
krizo za posojilno kampanjo.

Nanking, 22. jul. — Kitajska
vlada je sklenila, da v slučaju
prvega agresivnega čina s strani
Sovjetske unije apelira na
Ligo narodov za posredovanje.

Washington, D. C. — Držav-
ni departament je danes prejel
nadaljna zagotovila s kitajske
strani in indirektno iz Moskve,
da se bosta Kitajska in Rusija
zvesto držali Kelloggove proti-
vojne pogodbe in nobena ne na-
pade druge, toda če "druga na-
pade," se bo morala prva "brani-
ti." Značilna je vest iz Moskve,
da sovjetska vlada absolutno od-
klanja vsako posredovanje od
Lige narodov, rad pa vidi, da po-
sreduje Amerika v interesu Kel-
loggovega pakta.

Medtem prihajajo alarmant-
na poročila, ki so polna vojnege
dinamita. Jedro teh poročil je,
da se na obeh mandžurskih kon-
cih vzhodne železnice, ki je spora
na kost, kar tare kitajskega in
ruskega vojaštva. Vmes so vesti
o streljanju in spopadih pri Po-
graničnari (vzhodni konec že-
leznic) in pri Mandžuliju (zapa-
dni konec), ki pa niso potrje-
ne; največ so te vesti pretirane
in namenjene, da še bolj razpal-
jo razburjene duhove.

Razumljivo je, da prisotnost
čet na meji lahko provocira pre-
livanje krvi, nato pa bodo obe
stranki došli druga drugo, da
je "prva napada." Nobena ne bo
hotela priznati "prvega napada"
in s tem agresije, ki se smatra
za odgovornost za vojno po Kel-
loggovem paktu. Včeraj so po-
ročali, da so Kitajci streljali —
zadeli niso nič — na sovjetske
aeroplane, ki so pluli nad kitaj-
skim ozemljem in s palili letake.
Kdo je v tem slučaju agresiven?
Ali so sovjeti, ki izvajajo z le-
taki, ali so Kitajci, ki streljajo
na letake?

Ako je že vojna, grme dolejš
letaki in note. Kitajska vlada
je naslovila na ves svet dog ma-
nifest, v katerem dolži Sovjet-
sko unijo vseh mogočih zločinov
in si umiva roke vsake odgovor-
nosti za "posledice." General
Ciang Kajšek je v drugi prokla-
maciji pozval ves kitajski narod,
naj se dvigne proti "rdečemu im-
perializmu." Sovjetska vlada bo
nedvomno odgovorila — in tako
bodo grmele note in manifesti
med Moskvu in Nankingom. Do-
kier bo trajala vojna te vrste,
ne bo dosti škode.

Tokio, 22. jul. — Nepotrjena
vest se glasi, da je japonska
vlada odredila mobilizacijo svoj-
jih čet v južni Mandžuriji.

Iz Harbina poročajo, da so Ki-
tajci spoznali svojo napako, ker
so pridržali sovjetskega konzula
in njegovo osobe po prelomu.
Nekdo je podčul markala Canga
Hsueh-lianga, da je to proti
mednarodnemu pravu, nakar je
dal potne liste 68 Rusom, ki tvo-
re konzularno in železniško o-
soboje. Konzul Melnikov je danes
odpotoval iz Harbina.

Moskva, 22. jul. — Sovjetski
krogi so pojasnili, da besedi
"druga sredstva" v ultimatu so-
vjetske Rusije značijo, da bodo
sovjeti zastražili svojo mejo ob
Mandžuriji z vojaštvom in s tem
blokirali vzhodno železnico od
obeh strani, nakar bodo čakali.
Blokada bo trajala toliko časa,
da bodo kitajski "fašisti", ki so
zdaj na krmlju republike, pri-
pravljeni na pogajanja za mirno
poravnanje spora. Sovjetski li-
sti in radiopostaje ne smejo go-
voriti o vojni. O gibanju voja-
ških čet po sibirski železnici tudi
ni poročil.

Sovjetski voditelji skušajo iz-
koristiti psihološki moment ljud-
ske razburjenosti za kampanjo
posojila v svrhu industrializaci-

Francija sklenila, da plača dolgove Ameriki

Poincare ukrotil uporno zborni-
co z majhno večino.

Paris, 22. jul. — Francoska
zbornica je po dolgem času rati-
ficirala Mellon-Berengerjevo po-
godbo odplačevanja ameriških
vojnih posojil s 300 proti 292 gla-
sovom. Poincareju se je posreči-
lo, da je porazil mogočeno opozi-
cijo, ki je hotela, da se dolg A-
meriki plača le s pogojem, če
Nemčija plača odškodnino Fran-
ciji. Zbornica je sklenila, da bo
Amerika naplačana brezpogojno.
Obenem je bil sprejeta pogodba
za odplačevanje dolga Angliji.

Na podlagi sprejete pogodbe
mora Francija plačati Združenim
državam štiri milijarde in 25 mi-
lijonov dolarjev (od tega gre 688
milijonov za nabavne obresti) v
62 letih. Istočasno ima plačati
Angliji 653,127,900 sterlinskih
funtov.

Ime je majhnega pomena.

Montreal, Kan. — Kako maj-
hnega pomena je ime politične
stranke, nam pokazuje zanima-
ja politična situacija, ki obstaja
v provinci Quebec. Liberalna
stranka je na krmlju provincne
vlade še od leta 1897. Kljub te-
mu, da se imenuje liberalna, za-
stopa skrajni konservatizem.
Konzervativna stranka je pred
kratkim izvolila za svojega vo-
ditelja Camillien Houdeja, žu-
pana mesta Montreal, ki zastop-
a progresivna načela. Houde
je naklonjen socialni zakonoda-
ji in državnemu obratovanju
električne industrije. Kanadsko
delavstvo ima svojo Labor par-
ty.

Pravijo, da je Hoover potomec
švicarskega tkalca.

New York. — Albert Bart-
holde, predsednik švicarsko-ame-
riškega historijskega društva, je
prejel pismo od enega Hooverje-
vih tajnikov, ki razodeva, da je
na predlagi nedavnega preisko-
vanja bilo doganjano da je pred-
sednik Hoover potomec švicar-
skega tkalca, ki se je pisal Jo-
hann Heinrich Huber in ki se je
v 18. stoletju preselil iz bern-
skega kantona v Ameriko.

Dva ameriška komunisti izklju-
čena v Moskvi.

Moskva, 22. jul. — Sedem
"desničarjev", oportunistov in
"renegatov" je bilo izključenih
iz izvršne eksekutivne komuni-
stične internacionale. Med temi
je znani boljševiški član kar
Buharin in ameriški voditelj Jay
Lovestone in Ben Gitlow, ki je
bil pri zadnjih volitvah podpred-
sedniški kandidat komunistične
stranke v Združenih državah.

Mueller, nemški premijer, težko
holan.

Berlin, 22. jul. — Herman,
ministrski predsednik, se bori s
smrtjo. Včeraj je bil operiran
in danes je zelo na slabem. Pre-
mijer trpi na kamnih v mehurju
in po operaciji se je pojavilo za-
strupljenje.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

CLASISO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročniki: za Zdrulene države (tj. v Chicago) in Kanado \$2.00 na leto, \$0.50 na pol leta, \$0.25 na četrt leta; za Chicago in Ciro 1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; za tujostvo \$0.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Ciro \$1.50 per year, foreign countries \$0.50 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. — Reklame se ne vrnejo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsa, kar ima stiti s listom:

PROSVETA

2307-49 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglepu, na primer (June 26-1929), poleg valoga imena na maloro pomeni, da vam je s tem dnevno potrdila naročilo. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Zločin v Kaliforniji

Lastniki breakvinov nasadov v Kaliforniji so te dni zagrozili, da ne bodo obirali breakov. Rajši pustijo, da breakve popadajo same na tla in tam zginejo, kakor da bi jih prodajali ceneje kot štiri cente funt ali po osemdeset dolarjev tona.

Na drugi strani pa pravijo lastniki tovarov za konzerviranje breakov, da ne plačajo te cene, ker je za nje previsoka. Rajši počakajo toliko časa, da začne breakve odpadati in potem jih bodo farmarji dali za vsako ceno.

Tako so naredili lani. Čakali so, da je tretjina pridelka zgnila na tleh in potem so dobili preostanek po svoji ceni. Lanski pridelek breakov v Kaliforniji je bil 600,000 ton. Dvestotisoč ton je zgnilo na tleh in šlo v gnoj, ker so tako hoteli lastniki konzervatornih naprav.

Tako delajo. Dobro sadje, katerega ni nikdar preveč in ki je najboljša hrana za zdravje človeka, gni na tleh namenoma, samo da ga magnetje kupijo poceni in potem prodajajo drago z velikim dobičkom.

Lep sistem! Tako delajo tudi s krompirjem in drugimi pridelki v mnogih krajih.

Živela privatna lastnina živilne industrije!

Kolonija Kanada

Kanada je v Kanadi in Zdrulene države so njen miroljubni sosed. Vse to je v redu. Kanada je mokra in zalaga — postavno od svoje in nepostavno od naše strani — svojega sosedu z raznimi mokrotami. Na naši strani je to velik greh, na kanadski pa lep dobiček. Zaradi tega se sosedu nekaj priklada, a vse skupaj ni nič. Tudi to je all right. Če ni priklada med sosedji, ni življenja v njih.

In življenje je! — Kanada je baže kolonija Velike Britanije. Pravzaprav je dominijon z lastno ustavo in vlado. Kanada je bistveno samostojna država; politična nit, ki jo veže z Anglijo, je morda trdna, toda Kanada ne živi od takih nit.

Moderno življenje se plete iz industrijskih nit — to pa ne drže iz Kanade v Anglijo, pač pa "preko plota" v Zdrulene države.

Ameriški kapitalisti imajo v Kanadi — oziroma so imeli konec leta 1928, ko so bile konstatirane te številke — tri in pol milijarde kapitala. Kapitalisti iz domovine Anglije imajo nekaj čez dve milijardi. Kanadski kapitalisti imajo približno eno milijardo v Zdruleni državi in samo 112 milijonov dolarjev na Angleškem.

To so niti, ki štejejo. Kanada lahko prinese za zvestobo nekemu kralju v Londonu ali v Komordiji; faktično pa je del ekonomske severoameriške enote. Kapital je tukaj in tu se meša. Ford ima svoje tovarne v Detroitu in na drugi strani meje in njegovi delavci na obeh straneh meje se morajo najprej pokoravati njemu!

Politična meja je lep spomin na stare dni, ki so bili in ni jih več. Kadar se milijardarskim korporacijam na obeh straneh smešne meje zaheče, naredijo kompletne enote in tedaj Kanada preneha biti industrijska kolonija.

Na Angleškem je pritisnila huda suša, ki uničuje pšenico. V Ameriki je pa preveč dežja in moče, ki na drugi način uničuje žito. Vreme, dobro ali slabo, je največji zavestnik spekulativcev. Valed suše v eni deželi in moče v drugi navijajo cene pšenice. Farmarji, ki so "izmolili" dobro vreme, bo s tem pomagano, ne bo pa pomagano delavcem v mestih, ki morajo kupiti vsak grizljaj kruha.

All trpe mačke na zobobolu? Mogoče, toda kdo se briga. Zadnje dni pa so časopisi prinesli važno vest, da je bila Hooverjeva mačka pri dentistu, ki ji je izdrl dva zoba. Vest je bila na prvi strani. Bog daj ljubo zdravje in dolgo življenje Hooverjevi mački!

Ameriške kolonije se raztegnejo tudi na črno Afriko. Pravkar je prišla dobra vest, da so ameriški kapitalisti prevzeli v svojo posest največje bakrene rudnike v Južni Afriki. Amerika, Evropa, Afrika in Azija Amerikancem!

Glasovi iz naselbin

Konvencije in drugo.

St. Louis, Mo. — Člani podpornih organizacij pričakujejo, da se bodo njihove konvencije vršile mirno, brez sporov, sirov izrazov ali celo pretepev. To ne gre tako lahko. Na konvencijo HBZ je prišla celo polietija, ki je bila poklicana, da prepreči tepe, ako bi bilo prišlo tako daleč.

Zborovanja naših podpornih organizacij so slična onim političnih strank in parlamentov. Na konvencijah se organizirajo bloki, čijih boj gre za tem, kdo bo vrhovni gospodar za prihodnja tri ali štiri leta. Čas, ki se ga s tem trati, je precej drag, vendar pa ako pogledamo republikansko in demokratsko stranko, vidimo, da tudi te porabijo na milijone dolarjev v volilnih kampanjah. Ako je pri volitvah poražena stranka, za katero smo agitali, se nekoliko jezimo in iščemo vzroka porazu, a tudi to je hitro pozabljeno.

Člani delavskih organizacij tudi plačujejo posebne assessmente za stroške konvencij, ki se vrše lefno, pa tudi ne protestirajo. Ako pogore kandidacije, za katere so navdušeni, se tolažijo, da bodo druge volitve prinesle drugačen rezultat, ko bodo njihove skupine bolje organizirane. Ako pogledamo v državne zbornice, vidimo, da tudi tam, v krogih profesionalnih parlamentarcev, pride večkrat do boja na pesti ali pa tudi z orožjem. Včasih si razbijajo nosove in se obnašajo kot otroci. Znani so nam krvavi dogodki v ograkem, nemškem in drugih evropskih parlamentih. Vsekemu je še pred oči dogodek v jugoslovanski skupščini, ki je zahteval človeške strve.

Omenjam te stvari in fakte, da bi članstvo naših organizacij spoznalo, da nastane lahko razburjenje povsod, da bo lažje umevalo take dogodke in jih skušalo preprečiti, kjerkoli se pojavijo. Moje mnenje je, da včasih se sploh ne more preprečiti tepe, kadar nastanejo vroče debate, zato pa sem omenil incidente, ki se porajajo na zborovanjih. Kdor to razume, se ne bo razburjal. Kdor ima kakšno solucijo in misli, da se konflikti lahko odpravijo, bo dobrodošel na vsaki konvenciji.

Jacob Stančič.

Poročilo o medvedu.

Ely, Minn. — Naj omenim dogodek, ki se je pripetil Ani Zgonc, članici društva št. 108 SNPZ. Imenovana sestra je se dila časa bolna, pa se je odločila, da pojde na letovišče, ki se nahaja v bližini Snowbank jezera, da si v svežem zraku izboljša svoje zdravje. S seboj je vzela tovaršico, s katero sta živeli skupaj v leseni koči. Neko noč pa ju je obiskal medved in se povzpelo do okna. Ko sta ga ženski zagledali, sta se naravno zelo prestrašili. Medved se je odstranil, a kmalu za tem se je zopet vrnil v družbi še drugega kosmatinca. Strah, ki sta ga ženski imeli, je bil tako velik, da je sestra Zgonc padla v nezavest.

Drugi dan je prišel obiskat sestro Zgonc njen brat Frank, ki je lastnik letovišča. Svojo sestro je našel v tako slabem stanju, da jo je moral takoj odpeljati na Ely k zdravniku. Zdravnik ji je potem dal zdravilo in sedaj je njeno stanje nekoliko boljše, prestrašena pa je bila vseeno tako, da bo posledice najbrž občutila vse življenje.

Meni je dotični kraj precej znan in sem že večkrat opazil kakšnega medveda, zato se mi je zdelo vredno opisati dogodek, ki se je pripetil sestri Zgonc.

Joseph Navetz.

Zahvala.

Chisholm, Minn. — Dovoljeno naj mi bo, da se na tem mestu zahvalim vsem, ki so meni in mojemu soprogu priredili "surprise party." Kaj takega nisem pričakovala. Spoznala sem, da imamo veliko prijateljev med vami. Naša družina ne bo nikoli pozabila dneva 14. julija, ko ste nas obiskali in nas tako prijetno iznenadili. Zahvalam se imenitno tako, da je nam bilo vsem težko, ko ste se poslovlili od nas. Vsem iskrena hvala!

Onim, ki še niso člani SNPZ ali pa JSKJ, priporočam, da pristopite v te organizacije, ki vam nadejo pomoč ob času bolezni ali nesreče. — Maggie Janežič.

Izlet društva JSKJ.

Auburn, Ill. — Delavskih razmer ne bom opisoval, ker so itak splošno znane. Delamo le tri ali štiri dni v tednu, kar komaj zadostuje za borni obstanek. Ako se v premožerovstvu vsuje plast kamena, mora rudar domov in je brez dela toliko časa, dokler družbini delavci ne odstranijo kamena; v tem času ne dobiš od družbe drugega dela, akorav vprašaš zanj.

Rudarska organizacija še obstoji, toda položaj je v zvezi tem slab. Plačajo ti ravno toliko kot je zapisano v pogodbi, pa ni več. Če se kaj pritožiš pri lokalu in je tam sprejeto, tedaj je skoro gotovo, da bodo distriktni uradniki zavrgli pritožbo proti družbi.

Da nekoliko pozabimo te razmere, bo društvo št. 158 JSKJ dne 28. julija priredilo izlet na prostoru, kjer igrajo žogometne igre. Ta prostor je na levi strani potoka, ko se pride do travnika. Kot se obeta, bo zabava izvrstna, ker bodo na razpolago dobra jedila in pijača. Kdor se bo udeležil našega izleta, mu ne bo žal. Na svidenje v nedeljo, 28. julija! — Jakob Vole.

Oblak znamenitega parka.

Yellowstone Park, Wyo. — Danes, 18. julija, imam zadnji dan v Yellowstone Parku. Čudovito lepo je tukaj. Vse vre, na drugem kraju zopet vse mirno, da se lahko človek odpodje.

Posebno zabavo ima publika s medvedi. Ko sem se peljal do "Old Faithful" do jezera, bi se nekemu Japoncu, ko sva se skupaj vozila na "busu", kmalu pripetila nesreča. Medvedu je kazal, kot da bi mu hotel dati nekaj hrane, no medved se je vzpel do njega in ga začel cukati za roko. Mislim, da mu jo bo odtrgal. Japonec, ves prestrašen, je dobil neke v žepu breakov ter mu jo vrge. Toda medved se ni brigal za to; hotel je nekaj drugega. Konec tej komediji je napravil šofer, ki je pogel avtomobil. Vsi smo imeli precej špasa, on pa strahu.

Koncem julija pridem v Chicago. Potem se vidimo.

Mnogo pozdravov!

Anton Subelj.

Clevelandčani v Chicagu.

Chicago. — Zadnje nedelje je okrog sto rojakov in rojakinj iz Clevelanda posetilo piknik društva SSPZ na Steržinarjevem vrtu med Willow Springsom in Lemontom pri Chicagu. Pripeljali so se v posebnem železniškem vozu in za vožnjo od kolo-dvora na pikniške prostore so imeli tri buse. Clevelandski gostje so seveda člani omenjene organizacije, a bilo je med njimi tudi nekaj drugih, ki so izkoristili znižano vozno in obiskali Chicago. Med temi je bil tudi mladi in odlični slovenski slikar Božidar Jakac, ki je letos prišel iz stare domovine in se je zaenkrat nastanil v Clevelandu. Mr. Jakac, ki se je hitro priljubil vsem, ki so se z njim prvič osebno seznanili, je v družbi Vatra Grilla, predsednika SSPZ in urednika "Enakopravnosti", obiskal tudi čikaški Art Institute, o katerem se je zelo pohvalno izrazil.

Clevelandčani so našli med nami precej starih znancev in zabave je bilo dosti. Udeležba na pikniku je bila velika: okrog tisoč oseb je bilo na Steržinarjevem vrtu. Škoda le, ker je tako hitro minil lep dan. Ob osmih zvečer so se Clevelandčani že odpeljali, nakar se je tudi domače občinstvo porazgubilo v avtih in cestnih karah po natlačeni cestah, ki vodijo v zakajeni Chicago.

Piknik društva SSPZ.

Sygas, Pa. — Društvo št. 89 SSPZ priredi v nedeljo, 28. julija piknik, na katerega vabi obojestransko društva, da se ga udeležijo. Pričetek piknika je ob 2. popoldne. Na pikniku bo igrala izvrstna godba in tudi v drugih ostrih bo vse preskrbljeno. Dobiček, ki ga bomo napravili, je namenjen v društveno blaginjo.

Vabim članice in druge, da se piknika udeležijo v velikem številu. Storite svojo dolžnost, da tako opomremo naši blaginji. Na svidenje na pikniku! — Joe Pucel, tajnik.

Ameriški veleposlni dnevnik

Predmetni vnik napojen z ljudmi, je skočil s tira.

To vest naznanja telefon na stolu glavnega urednika za lokalne vesti (city editor) v uredništvu velikega veleposlnega dnevnika, Reporter, ki je dodeljen poljski postaji na 9. aveniji, je že na tleh mesta, kjer se je nesreča zgodila. City editor pozove enega izmed urednikov, katerih dolžnost je pripravljati članke za tisk, takozvanih "rewrite men." Ta vzame telefon v roko in prilaša poročilo reporterja ter zapíše par beležk na komad papirja.

Vest je važna. Nekoliko izmed odličnih ljudi v mestu je bilo ranjenih. En voz je malone padel z mosta v reko.

V uredniški dvorani nastane vrvenje. Ljudje tekajo senterje. City editor masti cigaro v ustih, ali ni razburjen. On je navajen na senzacije vseh vrst. Spodaj ropotajo tiskalni stroji, ki tiskajo prvo izdajo. Ropot nenkrat prestane. Ustavijo so stroje, da avrstijo novo vest.

Nekoliko urednikov teče v knjižnico časopisa. Tam imajo pripravljene za vsak slučaj življenjepisne, kliseje in slike najvažnejših ljudi v mestu. Od tam se vrnejo s kliseji in formami, gotovimi za tisk, ki vsebujejo slike in opisa najodličnejših izmed ranjenih oseb. Vse to pošljejo v sobo za zlaganje (composing room), kjer preurejajo prvo stran lista.

Vsa ogromna organizacija kakih 2000 ljudi, zaposlenih pri časopisu, čaka, medtem ko "rewrite man" vika na svojem pisalnem stroju. Ako je on dober časnika, ni prav nič razburjen, celo življa pri tem. Zaveda se, da prav kmalu vse mesto bo čitalo, kar sedaj piše.

Čim je spisal vsako stran, pomočnik jo prinese k linotipistu, ki hitro prenaša članek v tisk. Tiskalni stroji kmalu zopet zaporočejo. Ogromni valji časopisnega papirja se zopet zaobračajo in iz ogromne rotacijske pialine se zvrčajo časopisi z velikimi črnimi napismi. Hitro jih prenašajo v razpoddijalnice (delivery room), kjer jih delavci vezujejo v svežnje in spuščajo potom drsalnic v spodnje prostore, kjer tovorni avtomobili in raznašalci čakajo na izdaje.

Dvajset minut po onem telefonskem poročilu se že sliši po ulicah glas raznašalcev, ki kričijo "Extra, extra—Big wreck!" Telefon lokalnega urednika zopet porovni. Nekdo je izgubil psa. Ponovno zvoni. Prvo vprašanje a strani družine, ki je v skrbah, da je kdo izmed nje nesrečel. Po par minutah sledijo telefonski klici z vseh strani. Za dve uri reporterji ne delajo drugo kot: prečitati imena ponesrečenec. Med tem treba izdati drugo in tretjo izdajo z nadaljnjimi podatki o nesreči.

Taki dramatični prizori se dogajajo vsak dan v uredniških prostorih velikega metropolitanskega dnevnika. Morda je to vzrok, zakaj toliko mladih ljudi želi postati reporterji, da si plača razmeroma majhna. Vedno je več reporterjev kot je služb na razpolago. Poleg tega novinarski poklic se vedno bolj omejuje. Ilustrirani dnevniki, takozvani "tabloidi", vsebujejo več slik kot čtiva. Tudi radio je prevzel del obveščevanja, tako da mora popolni moderni časopis voditi težko borbo.

Osebo povprečnega metropolitanskega dnevnika obstoja od kakih 2000 oseb. To je malone prebivalstvo malega mesta. Od teh 2000 oseb, zaposlenih pri časopisu, morda le 150 se bavi s pisanjem štiva, z drugimi besedami: spadajo k uredništvu. Skupaj z brzojavnimi vestmi oni izpišejo toliko, da bi izpolnilo precej obsežno knjigo. Pri velikem dnevniku je 100,000 besed na dan povprečna vsebina štiva.

Lokalne vesti nabirajo reporterji. Vesti izven delokroga časopisa doprinajajo posebne novinarske agencije (news service) in posebni poročevalci. Od novinarskih agencij za obveščevanje je Associated Press najbolj znana. Članki tega doplnjena urada se lahko prepoznajo po nadpisu "By A. P." Associated Press je tako organizirana, da je v resnici združenje časopisov, ki daje in dobiva vesti v zamenjo. Informacije razpošilja po-

tom telegrafskih pisalnih strojev. Na primer, kadar se dostavlja govor predsednika, zastopnik za Associated Press v Washingtonu piše govor na svojem pisalnem stroju v Washingtonu in drugi pisalni stroji v raznih uredniških pretiskavah za govor istočasno. Druge vrste novinarskih agencij preskrbuje časopisi s kliseji, fotografijami in pripovedmi.

Vsak veliki časopis ima svojo knjižnico, ki ji pravijo "morgue" (mrtvašnica, kajti v njej se nahajajo opisi in slike tisočih ljudi, ki naj se v potrebujejo v slučaju, da kdo od njih umre. Odlični urednik lahko stopi v "mrtvašnico" vsak dan in more prečitati, kaj se bo o njem čitalo v časopisu, kadar umre.

Naslove nad članki (headlines) piše takozvani "copy reader". Reporterji in "rewrite men" predajo svoje članke glavnemu lokalnemu uredniku (city editor, ki jih pregleda in noloži na mizo (city desk). "Copy reader" popravlja jezikovne in pravopisne pomanjivosti ter napiše naslov. To poslednje zahteva posebno prakso, ker ni samo potrebno iznašati glavna dejstva v naslovu, marveč mora biti naslov tak, da izpolni odrejeno mesto.

Na to se članek ali "story" — kakor se mu pravi v narečju časnika — preda tiskarju. Prvi odtisk tega slova se pošilja nazaj korektorju (copy reader), da ga prečita in popravi tiskarske pomanjivosti.

Velik tiskarski stroj je nekaj tako impozantnega kot mašinerija v kaki bojni ladji. Kolosalni "Double Octuple" tiskarski stroj izmeče 238,000 iztisov na uro, od katerih ima vsak od štirih do osemih strani.

Odelek za oglaševanje (advertising department) se smatra — po njegovem mnenju, ne pa po onem uredništvu — za najvažnejši del časopisne organizacije. Mnogi časopisi, ki se prodajajo za tri cente, stanejo deset centov stroška za izdavanje. Niti eden metropolitanski časopis ne bi mogel izhajati z dobičkom, da nima oglasov. Upravitelji tega oddelka so vedno boljše plačani kot uredniki, razum seveda, ako je urednik obenem lastnik. Dokazovati, da-li je uredniški ali oglašni oddelki važnejši, je isto kot odkazovati, da-li je prišlo prej jajce ali kokoš. Cirkulacija (naklada) je pač odvisna od kakovosti čtiva in cene za oglaševanje, ki se odvisne od cirkulacije.

Oglaševanje napravlja dnevnik najvažnejšim sredstvom za razpeščevanje blaga in za razne ponudbe. Čitalci gledajo v novine za mogoče nakupe. S tem je postal časopis neobhodno del našega gospodarskega sistema.

FLIS.

Kača "čudežno" ozdravila hromce.

New York. — Allan A. Lonnberg, podpredsednik Grace parobrodne črte, ki se je pravkar vrnil iz Južne Amerike, pripoveduje, da je v Guayaquilu, Ecuador, velikanska kača boa prilezla v neko bolnišnico. Ko so jo zagledali hromci, ki se niso mesece premaknili iz postelje, so naenkrat skočili pokonci. Neki hromec, ki je bil paraliziran dve leti, je skočil šest čevljev od postelje do okna in skozi okno osem čevljev doli na dvorišče. Vsi bolniki, ki so zbežali in postakali skozi okna, so zdaj zdravi in lahko hodijo. Policija je ubila srečonošno kačo.

Unija ustanovi šolo za aviatiko.

Los Angeles. — Lokalna unija strojnikov namerava ustanoviti aviatično šolo, v kateri se bodo vežbali v najnovejših trikih zračnega letanja tisti člani, katerim je življenje na zemlji predolgočano.

Unija že vzdržuje šolo za mehanike zrakoplovov. Poduk vodijo zrakoplovec in izkušeni strokovnjaki. Unija se je obrnila na vojni department s prošnjo, da podpira novo aviatično šolo. Šola prosi za nekaj letal in potrebni material.

Berger visi med življenjem in smrtjo.

Milwaukee, Wis. — Zdravniki izjavljajo, da je Viktor L. Berger, bivši socialistični kongresnik, ki je bil pred enim tednom težko pobit od cestne kare, še vedno v kritičnem stanju. Vaak čas se mu vrača nezavest. Nahaja se v privatni bolnišnici.

Amerantropoid, človeška opica novega sveta

Opice v Afriki in Aziji. — Descendencna teorija in Amerika. — Pitekanthropos, ne opica ne človek. — Novo vprašanje: kje je tleka zibel človeškega rodu?

Znanost je poznala doslej samo štiri vrste človeških opic, gorile, gibone, šimpanze in orangutane in vse te štiri vrste domujejo v pragozdovju Starega sveta, v Afriki in v Južni Aziji. Neke njihove anatomske in fiziološke sličnosti s človeškim plemenom so služile kot najtrdnjša opora razvojne teorije, ki trdi, kakor znano, da izvira človeški rod od nekega pračloveškega tipa, ki je združeval v sebi kralj današnjega človeškega plemena kakor tudi današnjih človeku podobnih opic.

Najboljši dokaz, da ima ta teorija prav, je bil v tem, da so našli vse polno vmesnih členov od tistega praopicekega bitja pa do človeka in današnjih najbolj razvitih opičjih vrst. Pri tem pa so si učenjaki že dolgo razbijali glave nad čudnim dejstvom, da v Ameriki navidezno ni bilo vmesnih vrst med človekom in opicami, ki bi opravičevale domnevo, da je šel tudi tam razvoj svojo premo, milijonletno pot od praopice do človeka kakor na kontinentih Starega sveta.

Že v šolah so vas n. pr. učili, da vsebuje ameriški živalni svet mnogo nižjih opičjih vrst, dočim ni bilo o kakšnih tamonjskih človeških opicah nobenega govora. Iz te zadrege si je pomagala znanost na ta način, da je smatrala za zibelko človeštva tiste zemeljske predele med kontinentalno Južno Azijo in Srednjo Afriko, kjer je našla poleg sledov prabitja pitekanthrop, ki ni bilo več opica, a tudi še ne človek — dočim je obveljalo za Ameriko, da se je njeno avtohtono človeško plemo vanjo preselilo z drugih kontinentov.

Ta teorija pa je bila navzlic svoji vablivosti in mnogoterim dokazom zanjo vendarle precej priljubljena. Nikakor ni mogla n. pr. pojasniti vprašanja, zakaj bi se v Ameriki ne mogle razviti tudi višje opičje vrste iz praopicekega bitja kakor v Starem svetu, če so se mogle razviti nižje vrste. Tu je zeyala v sistemu neka vrzel — dokler ni hipoma nastopil mož, ki jo je izpolnil. Ta mož je francoski raziskovalec Loys in v nekem članku opisuje, kako so odkrili ameriško človeško opico:

"Pred časom," pravil Loys, "amo raziskovali pragozdove ob reki Tarri med Venezuelo in Kolumbijo, ko amo nekega dne nenadoma ugledali dve neznani živali, neznani celo domaćinom, ki so tvorili del mojega spremstva. Živali sta se vrgli na nas, ko amo veslali ob bregu majhnega pritoka Tarre, in sicer s takšno divjostjo, da amo se ju morali ubraniti s streli. Ena je padla, druga je lahko ranjena ušla v goščavo, kjer bi bilo vsako zasledovanje nevarno in vrhu tega zaman.

Tedaj smo si ogledali mrtvo žival. Postavili smo jo sede na neki zaboj in jo takoj fotografirali. Na to smo jo vso premerili in jo deli iz kože, ki smo jo ohranili skupaj z lo-banjo in željstjo. Na žalost smo vse te trofeje izgubili med nepopolnimi napori, ki so nas čakali na nadaljnji poti skozi pragozd."

Samo fotografija se je ohranila, po Loysovih podatkih 1.57 m visoko in 50 kg težko opičjo žival nadvse divjega obraza. Njene nadaljnje posebnosti bi bile po Loysu tele: si-vorjavo, gostoloka, pomanjkanje repa, 32 zobov v čeljustih — kakor pri človeku — dočim jih imajo vse druge ameriške opice 36 in dolg rep. Žival je bila odrasla samica in je dobila ime Ameranthropoides Loysi. Vse njene značilnosti jo postavljajo med človeške opice, a v mnogih pogledih jih tako presega, da so ji znanstveniki sistemirali v novo vrsto, ki je še bližja človeku nego ostale človeške opice.

Prva posledica Loysovega nepriznane odkrija je bila ta, da je znanost obstala pred novim problemom o razvoju človeškega plemena in da mora revidirati svoje stališče o zibelki njegovega nastanka. Sedaj bi bilo malone ugotovljeno, da se je razvilo človeštvo na različnih krajih v popolnoma samostojnih skupinah, v Ameriki prav tako kakor v Starem svetu. Seveda pa je treba počakati najprvo na to, da se eksistenca Loysovega antropoida dokaže še po drugih raziskovalcih in z neoporečnejšimi dokazili, nego je ena sama, pa še tako vabljiva fotografija.

V avtobusu se g. Frila pritožuje svoji ženi, da mu je prevroč.

"Viš, saj sem ti rekla, zakaj me nisi poslušal," ga kara blaga soproga, "povrniki bi bil moral vzeti s seboj!"

"Ko pa mi je že tako presoparno! . . ."

"Glej ga no; ko bi imel povrniki, bi ga zdaj lahko slekel."

Kočijaž zaroplega obraza nagovarja konja, ki se mu vsak trenutek izpodrsne na opoknem tlaku: "Tako so zanič tvoji krampeži, da se ves čas loviš. Da te konja! Če bi bil jaz na tvojem mestu, bi vsakdo dejal, da sem natrkan!"

"Natakar," se hudoje gost, "v juhi sem našel las!"

"O, gospod, vi se mi laskate," odvrne plešači točaj.

"Draga prijateljica, kadar pojem, nič več ne vidim, občinstvo popolnoma izgine."

"I, saj ni čudo!"

Vesti iz Jugoslavije

ARETACIJA IN SAMOMOR KORUPCIONAŽA

(Izvirno.)

Beograd, 7. julija 1929.

Včeraj je preteklo pol leta sedanega režima, pa se je v to proslavo zbral ministrski svet na sejo, da pregleda, kaj je v tej dobi že vse napravil v dobro države. Ministrstva za poročila o zadevah in novostih svojih resorov v dobi teh šestih mesecev ter so ta poročila izšla v časopisih. Med zastuge novega režima spada tudi — po tem poročilu — zakon proti korupciji, ki predvideva visoke kazni za korupcijska dejanja. Na temelju tega novega zakona je bilo v tej dobi tudi mnogo razprav proti nižjim in višjim državnim uradnikom, ki so zakrivali razne prestopke s izkoriščanjem svojega službenega položaja.

S tem v zvezi imajo v Beogradu novo afero, katere žrtev je postal šef finančne uprave beogradske občine Kosić. Postal je žrtev samega sebe in svojega korupcijskega življenja.

V soboto 6. t. m. je bil v svoji pisarni nenadoma aretiran šef likvidature beogradske občine Dobrosav Kosić. Njegova aretacija je zbudila silno iznenadenje pri vseh mestnih uradnikih kakor med beogradskega občinstvom, ki je poznala Kosića kot občinskega uradnika že 17 let, v kateri dobi je storil nemalo uslug marsikomur.

Kosić je bil aretiran radi sprejemanja podkupnin v službeni dolžnosti. Ovdal ga je neki inženir Veljko Veljković. Ta inženir vodi dela pri graditvi nove občinske hiše, kamor bi se imela naseliti občinska hranilnica. Za to delo je inženir predložil mestni občini račun za 108.000 Din, ki naj bi mu jih občina izplačala. Poslal je pravilno podpisano priznanico, a denarja mu blagajnik ni izplačal, ker računi niso bili likvidirani niti dostavljeni blagajniku. Veljković je stopil do šefa likvidature Kostića ter ga vprašal, kaj je z njegovim izplačilom. Kostić mu je dejal, naj ga opoldne počaka.

Opoldne sta se dogovorila in inženir Veljković je bil v pogovoru zaslužen, da želi imeti Kostić podkupnino, pa bo takoj dobil račun izplačan. Ponudil mu je sam od sebe 2000 Din, nakar je dejal Kosić, naj prinese naslednjega dne 1000 Din, 1000 Din pa mu bo plačal, ko prejme izplačilo. Veljković je obljubil, a stopil k svoemu bratu Zadjini, ki je podpredsednik beogradske občine, ter mu povedal ves slučaj. Obvestili so policijo in drugi dan so pripravili aretacijo. Veljković je šel h Kostiću, mu dal dva tisočaka v kuverti ter stopil ven, da opozori na česti čakajoče detektive, da je čas za aretacijo. Kostić pa je istočasno stopil iz pisarne na hodnik. Tam so ga prestregli policiji in ga aretirali. Kostić pa se je brž izgovoril, da je bil prav namenjen k predsedniku občine, da ovadi Veljkovića, da ga je hotel podkupiti. Veljković pa trdi, da je Kostić dal podkupiti. Krivdo valita drug na drugega. Značilno je tudi to, da so strojeleške silale, da je Kostić pri odhajanju iz pisarne dejal, da gre k predsedniku, da mu ovadi ves slučaj.

Kostića so aretirali, ga prepehtili v zapore, ga tamkaj zasiljevali ter se istega dne izpustili. A konec te afere je bil: Kostić je bral v časopisih novice o svoji aferi in danes zjutraj med 7 in 8 uro se je v svojem stanovanju ustrelil. Policija je pregledala po izvršenem samomoru stanovanje Kostića ter našla polno vrednostnih papirjev, menic in zlatnine. Samo menic je bilo preko 200.000 Din. Policija je zasiljevala danes mestne uradnike, ki so mu izjavljali, da je Kostić že dolgo časa sprejemal podkupnino, posebno za čas redukcije občinskih uslužbenec. Pobiral je tudi denar z izgovorom, da bo dotičnim pomagati do večje plače.

Aretacija in pozneje še samomor človeka, ki je bil svoj čas celo načelnik finančnega ministrstva — je zbudil v Beogradu razumljivo zanimanje o razmerah v naših uradih.

Istega dne je ministrski svet zastavil poročilo o svojem šestmesečnem delovanju...

Tri nesreče.

Ljubljana, 4. julija 1929.

Včeraj se je pripetila nenavadna nesreča fanta, ki je prišel v Ljubljano na počitnice. Z brzovlakom se je pripeljal večeraj iz Budimpešte. Prišel je na ferijo k svojemu stricu Moku Karlu na Dolenjski cesti. Popoldne je popeljal tega fanta s svojimi otroci na Rožnik na sprehod. Bruner se je vsekakor mnogo veselil svobode, trate in dreves. Razposajen od veselja, ki mu ga bodo nudile te počitnice, je splezal celo na drevo, na lipo prav nad vodnjakom na Rožniku. Bil je visoko kakih 10 metrov, kar se je oprl na suho vejo, ki se je odlomila. Bruner je padel navzdol ter v glavo priletel na kameniti rob vodnjaka ter si prebil lobanjo. Ulica se je kri, poognani so izstopili in fant je po par minutah izdihnil. Poklicani reševalni avto je prišel prepozno. Tudi bil vsaka še tako nagla zdravniška pomoč brez uspeha, ker je bil padec absolutno smrten in je bila lobanja prebita. — Vsekakor tragično za sorodnike, ki ne vedo, kako zdaj sporočiti to staršem, da se je njihov sin koj prvi dan ubil.

Iz Maribora poročajo o strašnem dejanju, ki se je odigralo krog polnočja v Tvorinški ulici in je zahtevalo dve težji žrtvi. Iz dosedaj še neznanega vzroka — brčias v hipni duševni zmedenosti — si je 30-letna Julijana Sadowsky, soproga strojevodje državnih železnic v Mariboru, v moževni odsotnosti z njegovo britvijo prerezala žile na rokah, poprej pa je še bila vžila 4 spalne praške. Kmalu po svojem dejanju je v obupu zgrabila še svojega 10-letnega fantička ter mu z britvijo prerezala žile na rokah. Sin in mati sta se zgrudila v krvi. Policija je zelo pravem času sporočila nesrečo reševalni postaji, ki je oba ranjena odpeljala v bolnico, kjer so ju operirali. Stanje obeh pa je resno.

Na Dolenjskem bi kmalu spet lahko pogorela cela vas, da se ni gasilec posrečilo, omejiti ogenj. V vasi Kamence je lebruhnil ogenj v hiši posestnika Močeta, ko so se ljudje nahajali skoro vsi na polju. Obvestili so takoj gasilce v Novem mestu, ki jih je trdila More dala preljati čimprej na mesto požara. Gasilci so se trudili rešiti ostale hiše v vasi ter so gledali, da požar omeje na hišo Močeta. Ta pa je pogorela vsa do tal, snako gospodarstva in živinsko poslopje istega posestnika. Škoda znaša do 60.000 Din, za varovanje pa je bil Može le za 10.000 Din, in še za to ni plačal zadnjega obroka. Pihal je močan veter in je bilo gašenje še bolj oteženo, zato pa so vaščani tudi pogostili vse sodelujoče gasilce. — Požar bi utegnil biti katastrofal za vso vas, da ni bila požarna bramba tako hitro na lice mesta. Požari zadnjih časov in omejitev oz. preprečitev istih po gasilskih nam kaže, kako koristno je gasilsko organizirano gibanje.

Obisk angleških arheologov v naši državi.

Zagreb, 4. julija 1929.

V ponedeljek 8. julija bo prišla Zagreb odlična in velika grupa znana londonskega arheološkega društva Society of Antiquaries of London. Ta obisk članov Londonskega arheološkega društva predstavlja laškovo priznanje našemu arheološkemu društvu, ki je po svojem znanstvenem delu in po naših zgodovinsko-vaznih krajiših svetovno znano. Ugled naših arheologov bo še pridobil ker se žele angleški znani arheologi seznaniti z našimi znanstveniki, naše arheološki muzej in naše starine. Člani arheološkega društva iz Londona prihajajo tudi, da si ogledajo v spremstvu naših znanstvenikov vsa naša mesta, ki so važna v arheološkem oziru ter da se tudi seznanijo z lepotami naše države. No — tukajšnji arheologi s svojim društvom ne bi mogli sami dovolj dostojno sprejeti te goste, pa sta priskočila na

pomoč tudi zagrebška občina in zagrebška oblast, ki so s svojo pomočjo omogočile, da se izlet vrši in da se bo lepo tudi izvršil.

Angleški arheologi so že jave, da pridejo v nedeljo 7. v Ljubljano, kjer ostanejo čez noč nakar bodo v ponedeljek prišli v Zagreb, kjer ostanejo tri dni, da si ogledajo muzej in starine ter spomenike. V vinogradu gospe Sollar pa bo angleškim gostom prirejen čaj. (Ker je to vinograd — bo pač čaj bolj postranska stvar, in bodo poslegli tudi po vinu.) V četrtek pojdejo v Ptuj, odkoder pa se vrnejo še istega dne v Zagreb, nadaljujejo v Sisak, kjer bodo ogledali ostanke nekdanje Sisice in Segeste ter ostanke rimskega vodovoda. V petek pojdejo na Plitvička jezera, potem Split, kjer ostanejo tri dni. Tu bo njihov izlet menda dosegel svoj vrh kar se tiče spoznavanja z našimi arheološkimi znamenitostmi. Ogledali si bodo namreč vso Dalmacijo. Koncem meseca odpuštujejo nazaj v London oz. Anglijo. Izlet bo vodil Sir Flower, profesor vseučilišča v Liverpoolu.

O stanju naše setve.

Beograd, 4. julija 1929.

Prejani teden je po vsej državi deževalo z malimi presledki skoro skozi vse dni, ponekod so bili celo taki nalivi, da je uničilo precej pridelkov in razdroje proge, ceste mostove. V sarajevski okolici je zahteval naliv celo več človeških žrtev. To dolgotrajno deževje je izvalo v vsej državi veliko škroba za letino. V nekaterih gospodarskih krogih obstoja še sedaj bojazan, da je deževje po dolgi in ostri zimi znatno škodovalo posevkom in jih v nekaterih krajih tudi uničilo. Vsekakor so prizadeti posebno kraji, kjer je besnel dež s točo, drugod spet pa dež sam ni mnogo škodoval.

Minister za poljedelstvo dr. Frančević je izjavil k temu vprašanju sledeče: Bojazan, ki je obstojala spomladi, da koruzno seme ne bo vzkilo, se je pokazala večinoma za upravičeno. Toda ljudje so poslušali navodila kmetijskih oblasti, da je prej dalo kaliti koruzna zrna, ter je bil tako ta nedostatek prav za prav odpravljen. S koruzo je posejan največji del našega obdelanega polja v državi in sicer nad 5 milijonov ha, dočim je s pšenico posejanih 3,5 milijonov ha. Koruza se nepričakovano dobro razvija in je danes vegetacija mnogo napredovala v primeru s istim časom prejšnjih let, dasi je bila povprečno mesec dni kasneje posejana kakor običajno. Ako ne nastopi suša v času razvijanja zrna, bo dala koruza odlično žetev po vsej državi. Minulo deževje je mnogo zaviralo pravilno razvijanje vsega žita, zlasti pšenice, ki je skoro po vsej državi polegla. Uspeh žetve se bo mogel ugotoviti šele potem, ko bo izvršena poljska mlačva in ko bo rezultat objavljen ministrstvu. Izmed ostalih posevkov je trpela v znatni meri sladkorna pesa, to pa radi mrčesa. Vse ostale poljske setve se razvijajo povoljno. Škodo povzročene po toči so sicer velike za prizadete, na celoten izgled pa dosedaj še ne vplivajo slabo, ker niso obsegale toliko površka.

Domžale so postale pred dvema leti trg. Je to kraj naše slavnikaarske industrije ter sedež več drugih tovarov in se radi tega trg vedno še širi in veča prebivalstvo. Naslov trga jim je vsekakor pritičal. Zda so spoznali tudi potrebo po mešanki soli, ki bi za tamošnjo mladino bila silne važnosti, saj je danes treba za vsako obrt skoro meškanke šole, nižji sloji pa težko pošiljajo svojo deco v mesta. Morda še okorajšeni po razstavah mešankah soli na vselejmu so prišli na misel, da bi imeli sami svojo meškanško šolo.

Smrtna kosa. V Globokem pri Brezicah je podlegel težki bolezni Franc Kene, st. posestnik, načelnik posojilnice itd. — V Ljubljani je umrla Alojzija Ciber po težki bolezni, stara 47 let.

Družinska sodišča

Posebna sodišča za družinske odnose, (domestic relations courts) so ustanove novejšega časa. Ni minulo mnogo let, ko so pravde glede zapustitve družine, vzdrževanja in razni problemi, ki so posledica razpore, spadale v dnevno rutino policijskih sodišč. Napram strankam v teh zadevah se je postopalo v javnosti, kot je pač navada na sodišču. Pred kakimi dvajsetimi leti je začelo spoznanje, da ni dobro za dete, ki je prekršilo zakon, da se proti njemu postopa na kriminalnem sodišču, kajti vtis na dete v takih sodiščih mora poročiti zle posledice za mladino. Se je tedaj za pravdniki in sociologi začeli uvajati, da ako mladina krši zakone, je to dostikrat posledica razrušenih družin. Pred neolikimi leti je preiskava, ki se je izvedla glede 7598 otrok, nahajajočih se v popeljševalnicah raznih držav, doznala, da več kot polovica teh otrok izvira iz razrušenih družin. Silna študija, izvedena 1. 1926, je odkrila, da ena četrtna otrok, nahajajočih se v sirotiščih, je prihajala iz zapuščenih ali razrušenih družin — niso torej bile sirote v pravem smislu besede.

Postopno se je začelo gledati na družino, kot na socialno entoto. Uvidelo se je, da se takozvani zločini in prestopki njenih članov ne smejo obravnavati po rednem sodnem postopanju, marveč da treba posebnega postopanja. Kot posledica tega spoznanja so nastala sodišča za družinske odnose ali družinska sodišča. Družinske tragedije na policijskem sodišču se ne oglašajo več. Družinska nesporazumjenja se sedaj poravnava tajno v posebnem sodišču. Dasi mnoge občine, celo v najboljših ljudskih državah, niso še vporabile ta novi način reševanja družinskih problemov, vendar številno teh sodišč stalno raste.

Sodišča za družinske odnose se razlikujejo v peednih mestih po svojem delokrogu in po svoji pravni mešanici. Delokrog takega sodišča v Philadelphiji je tipičen za mnoga takšna sodišča v večjih mestih. To sodišče rešuje pravde glede zamenjavanja, zapuščenja, pripadnosti otrok, nezakonitih otrok in gmotno odvisnih družin. Ko tožitelj — navadno mati — vloži tožbo, se najprej pregledajo vsi spisi, ako jih je kaj na sodišču, da se ustanovi ves prejšnji historijati družine. Ako gre za prvo pritožbo, tožitelj dobi številko in čaka na rok, ko bo zaslišana. Posebni uradnik isprauje in nabere vse mogoče podatke. On obvesti tožitelja, da se bo vodila preiskava o stvari in da bo on obveščen o izidu. Ako pa je treba takojšnje odločbe, sodišče pozove znanje socialne organizacije, naj družini pomagajo. Nato sodišče piše tožencu in ga pozivlje, naj se priglasi tekom petih dni. Ko se tožitelj (v 90 odstotkih vseh slučajev se prijavlja prostovoljno), ga zasliši isti uradnik, ki je stvar preiskal. Ne to odredi rok, ko naj se obe stranki sestane. Sodišče piše tudi moževemu delodajalcu in zahteva poročilo o povprečnem zaslužku istega. Istočasno neki uradnik preiskuje razmere, pod katerimi družina živi. To poročilo ima sodni uradnik v rokah, ko se tožitelj in toženec sestane. Po vsej mogočnosti sodišče skuša doseči poravnave, ne da bi se stranke podvrgele ponižanju in ogroženju, ki ga navadno sodno postopanje vzrokuje. Ako se najde, da je v dotičnem slučaju potrebno izvesti telesno in umno preiskavo, se to godi. Zanimivo je, da se stranke redkokdaj upirajo taki preiskavi. Preiskava čiškanja sodišča za družinske razmere dokazuje, da četrtna ljudi, prihajajočih na sodišče, je več ali manj bolna. Velik del jih trpi na skrajni neurasteniji ali na poklenih boleznih. To objasnjuje do neke mere neosnovane pritožbe glede lenobe, pijanstva in nestalnosti, radi katerih je toliko družinskih tragedij.

Ako pride do sporazuma glede moževnega prispevanja za vzdrževanje, sodišče izda naredbu v tem smislu in stranke niti ne morajo pred sodnika. Kadar se pa toženec ne odzove pisnemu pozivu oziroma kadar ne pride do prostovoljne poravnave, tedaj sodnik razsodi. Razsodba sodnika se more kasneje ublažiti na prošnjo ene izmed strank. Ako sodišče smatra za potrebno, imenuje osebo (probation officer), ki naj drži evidenco o družini. Ako obojenec ne plačuje točno svojih prispevkov za vzdrževanje družine, ga sodišče tudi brez ženinne pritožbe opominja vsak mesec in ga more celo pritirati na sodišče. Ako se obojenec brani plačevati, more biti kaznovan z zaporom. Za čas, ko je zaprt, okraj plačuje ženi po 65 centov na dan.

Med sodiščem za družinske razmere in sodiščem za mladino obstoja najožje sodelovanje. FLIS.

Zakaj je vedno več kratkovidnih ljudi

Dr. W. Kraasmoeller.

Ako se hočemo uspešno boriti proti kratkovidnosti in škodi, ki nam jo povzroča, tedaj je treba v prvi vrsti pravilno dometi vzroke nastanka te razbirne bolezni. Kratkovidnost človeškega očesa je v tem, da se žarki, ki vpadajo vpredno v oko, križajo pred svetločutko mrežnico, mesto ravno na njej. To se zgodi tedaj, če sta roženica ali pa leča preveč ukrivljeni, ali pa — in ta primer je najbolj pogost — če je oko v ameri, v kateri padajo vanj svetlobni žarki, preveč podolgovato. Podaljšanje očesne oči v tej smeri za en sam milimeter že zakrivi kratkovidnost treh dioptrij. Iz tega se vidi, kako lahko se pojavi kratkovidnost, če se očesno jabolko le malo raztegne, oziroma kako malenkostni so vzroki, ki kratkovidnost še povečajo.

Zo davno je znano, da vsako delo, kjer se gleda od blizu, pospešuje kratkovidnost. Znanstveniki so večinoma naziranjja, da kadar gledamo od blizu, naraste pritisk v očesni steklovnik, zaradi česar se očesno jabolko raztegne podolgem. Narastek pritiska pa povzroči bolj ali manj, ki jih delajo očesne mišice pri gledanju od blizu. Naoprotno pa so znanstveniki Heine, Heine in Levinsohn nesporno dokazali, da o kakem zvežanju pritiska ne more biti govora, oziroma da je tako neznan, da nikdar in nikoli ne more povzročiti vseh onih anatomskih sprememb, ki se opazajo na šarenici kratkovidnega očesa. S tem pa so tudi mišice odvezane vsake krivde. Nekateri zdravniki celo domnevajo, da je kratkovidno posledica slabo razvitega stančevja na listem mestu, kjer se začne vidni živec. Priolasti tega naziranjja so pač prezrili, da otroško oko zelo malo zraste in, da baš v tistih letih, ko se navadno pojavi kratkovidnost, nastane skoraj popolnoma preneha tako, da se prirojeno nagnjenje k bolezni aplah ne more razviti.

Teoriji, ki pojasnjujejo vzroke kratkovidnosti, je še mnogo, ampak vse so se izkazale za napačne, ker so zgrajene na nepravilnih osnovah in ker mimo tega ne morejo pravilno razlagati vseh za kratkovidnost značilnih sprememb očesnega stančevja.

Sele prof. Levinsohn je sedaj nekoliko razbistril teorije kratkovidnosti. Njemu je prvemu uspelo odkriti neki bistveni moment, ki je v zvezi s kratkovidnostjo. Levinsohn mihi takole: Pri gledanju od blizu je navadno tudi telo bolj ali manj upognjeno, in glava je sklonjena nizdol. Pri tem zlezo oko bolj v opredelje in nanj deluje zemeljska privlačnost. Ker pa je otroško oko še zelo mehko in raztežno, se seveda očesna raztegne, podobno, kakor se v obliki solze raztegne vodna kapljica na veži. Levinsohn je a spretnim poskusom dokazal, da očesno jabolko vselej, kadar se glava skloni nizdol, zdrkne za 1 do 2 mm naprej. Na ta način napenja oko pri vsakem pripogibanju glave ali celega telesa vidni živec, zaradi česar nastanejo na listem mestu, kjer živec prihaja v oko, še omenjene spremembe stančevja.

Te spremembe, ki so za kratkovidnost posebno značilne, se najlažje opazijo na šarenici. Te in podobne anatomske spremembe na kratkovidnem očesu razlaga Levinsohn na tako priroden in nepriljen način a svojo teorijo drže pri delu, da človek mora verjeti njegovim naukom. Mnoge stvari, ki so se doslej videle sila zagonetne, je

strank. Ako sodišče smatra za potrebno, imenuje osebo (probation officer), ki naj drži evidenco o družini. Ako obojenec ne plačuje točno svojih prispevkov za vzdrževanje družine, ga sodišče tudi brez ženinne pritožbe opominja vsak mesec in ga more celo pritirati na sodišče. Ako se obojenec brani plačevati, more biti kaznovan z zaporom. Za čas, ko je zaprt, okraj plačuje ženi po 65 centov na dan.

Med sodiščem za družinske razmere in sodiščem za mladino obstoja najožje sodelovanje. FLIS.

moči razložiti a pomočjo nove teorije na presenetljivo priprosto način. Doslej si niso anali pravilno razlagati, zakaj je odstotek kratkovidnih relativno takoj majhen med urarji, draguljarji, zlatarji, veziljari itd.; tofej pri ljudeh, ki so prisiljeni neprenehoma gledati od blizu. Ta pojav so goslej razlagali z uprav za lase privlečenimi hipotesami, n. pr. s tem, da ti ljudje po navadi gledajo samo z enim očesom, ali pa, da oči pri takih opravkih ne delajo nobenih utripajočih gibov, kakor pri etanju itd. Sele Levinsohn je to navidezo protislovje razloščil s stvarnimi dejstvi: Urarji, zlatarji, itd. delajo namreč na visokih mizah, sedeč po navadi na nizkih stoli ali pračicah; vselej pa imajo svoja ročna dela razpeta na širokih okvirjih v višini očesa, tako da se v teh primerih gleda sicer selo od blizu, zato pa sta glava in telo v priilčno pokončni drži.

Po teoretičnih razmotiranjih se je Levinsohn lotil še praktične preizkušnje svojih idej. Poskušal je kratkovidnosti doseči umetnim putem. Poskuse je delal na živalih; najprej na zajeh, psih in mačkah, posneje pa na mladih opicah, katerih oči so po notranjem ustroju domala podobne človeškim. Opice so privzeli v posebnem ograjdu tako, da niso moge gledati drugam, ko navpično navdol. V takem položaju morajo živalice preostati vsak dan po nekaj ur. Ot šestih opic, ki so jih vzeli na poskušnje, so štiri v kratkem času poginile za tuberkulozo. Pri ostalih dveh pa so v devetem mesecu ugotovili hudo kratkovidnost: Ene je imel 9, druga pa 7 dioptrij. Pri dveh opicah, ki sta bili še spočetka kratkovidni, in so jih preiskovali samo za kontrolo, se je povečala kratkovidnost na 14 oziroma na 15 dioptrij. Pokazalo se je, da naraste kratkovidnost vsakih osem do štiriinajst dni za povprečno pol dioptrije. Obenem s kratkovidnostjo so se pojavile na koncu vidnega živeca in na šarenici tudi vse one spremembe, ki so značilne za kratkovidnost.

Levinsohnove poskuse a opicami so lanako leto ponovili tudi v nizozemskem državnem zdravniškem laboratoriju v Soerabaji na Javi. Dosegli so popolnoma enake uspehe, kar zadostno potrjuje pravilnost Levinsohnove teorije. Tudi točni matematični računi in fizikalni poskusi se vjemajo z njegovimi doznanimi.

V očigled točnim in neizpodbitnim dokazom, da zakrivi kratkovidnost narečna drša glave in celega telesa v mladostnih letih, ko telo še raste, bi bilo pač umestno, da se mladina, stari in učitelji pouče o nje resničnem nastanku. V solah bi bilo treba ukreniti vse potrebno, da se deca pri čitanju in pisanju ne bi držala upognjeno. V ta namen so seve pred vsem potrebne primerne šolske klopi. Ako se je kratkovidnost vseeno pojavila, jo je treba nemudoma korigirati a praviilnimi napotili.

Mnogo pomaga tudi telovadba, ki okrepi organizem, da postane odpornejši proti morebitnemu nagnenju k tej bolezni.

POJASNILO.

Članom naročnikom Prosvete, društvenim tajnikom in zastopnikom lista Prosveta, bodi a tem pojasneno, da NOV sistem plačevanja naročnine je šel v veljavo 1. julija 1929. Vsi naročniki, ki dolgujejo na naročnini za NAZAJ, morajo plačati po starem sistemu vse kar dolgujejo do 30. junija 1929. Prosim, da se to upošteva in vzame na manje. Za list Prosveta — Philip Godina, upravitelj.

SEST DNI PREKO OCEANA

Pariz, 2. avgusta - 27. avg.

FRANCE, 15. avg. - 2. sept.

FRENCH LINE

215 N. Michigan Ave. Chicago, Ill.

"Kooperativni" rudarji dobili injunkcijo.

Clinton, Ind. — Sodnik W. C. Wait je te dni izdal sodniško prepoved, ki je naperjena v glavem proti desetim odbornikom distrikte rudarske unije U.M.W.A., ukazajoč jim, da drše roke proč od "kooperativnega" premogovnika v Dani, kjer so bili izgredi pred nekaj tedni. Družba upa, da s pomočjo injunkcije obnovi skeepski obrat jame.

75-letna starka zadavljena kot "čarovnica."

Kalamazoo, Mich. — Eugene Burgeas, njegova žena Pearl in njun sin Burnett so bili te dni aretirani in obtoženi umora prve vrste. Zadržali so 75-letno Etto Fairchild, vdovo po pridigarju, katero so obdolžili, da je "čarovnica," ki jim je "naredila," da so umrli nekateri člani njihove družine.

Deklica ubila pohotnega očeta.

New Jersey, N. J. — Catherine Crawford, stara 13 let, je 19. t. m. ustrelila svojega očeta Georgea H. Crawforda, ko jo je zaklenil v sobo in hotel posiliti. Dekle je pograbila očetov revolver, ki je ležal na predalniku. Crawford je bil policaj in star je bil 40 let.

Wharton je govoril v Chicagu.

Chicago, Ill. — Predsednik unije strojnikov A. O. Wharton je govoril v ponedeljek večer na shodu čikaških masinstov v Machineists Auditorium, 114 S. Ashland Blvd. Čikaška organizacija strojnikov ima v teku obširno organizatorično kampanjo.

ŽELIM DOBITI VAJENCA.

Dobiti želim fanta slovenskih staršev, katerega bi vsojello učiti se čevljarake obrti. Mora biti nad 16 let star in znati mora čitati in pisati angleško in mora biti član SNPJ. Najraje bi vzel mladeniča premogarskih staršev, slabega ne maram, mora biti dober mladenič. Pripravi naj se na naslov: August Babin, 428 N. 6th Street, Kansas City, Kans. — (Adv.)

Neprebravnost 25 let; Nuga-Tone jo je odpravil.

Trpeti na neprebravnost 25 let, je Mr. Nuga-Tone, iz Akrona, O., našel odpravo v Nuga-Tone. On pravi: "Kdaj sem enkrat Nuga-Tone, ki mi je vselej pomagala. Škoti 25 let sem trpel na neprebravnosti in rešil sem različna zdravila, a nisem našel rešitve. Ko sem slišal za Nuga-Tone, sem jo kupil in jo uporabil. Tudi sedaj je vse to izginilo."

To je najboljši dokaz o veliki moči in učinkovitosti tega zdravila. V vsaki rešitvi je Nuga-Tone v edinstveni zdravilni sredstvi, ki vsebuje vse potrebne snovi za celjenje. Nuga-Tone se uporablja v vseh vrstah bolezni, ki so posledica nezdravega življenja. Nuga-Tone je edinstveno zdravilo, ki vsebuje vse potrebne snovi za celjenje. Nuga-Tone se uporablja v vseh vrstah bolezni, ki so posledica nezdravega življenja.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (June 30-39) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite je pravčasno, da vam lista ne utavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ali bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vlad napovedno naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.50 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cleveo za leto \$7.50, za pol leta \$3.75, za član \$6.50.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane na Evropo \$1.75. Člani doplačajo samo šec za poštnino.

Mladinski list stane za leto \$1.50.

Naročnina lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravištvu "PROSVETA" 7867 S. Lawrence Ave. Chicago, Ill.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je odlična trajna vrednost, ki ga ne mal denar — lahko pošljete svojemu v domovino.

Zgodba o opici

Pri nekem imenitnem gospodu je služila opica. Njen posej je bil, da je zabavala, kakor se vedela in znala, svojega gospodarja. In opica je kaj rada poslušala in ubogala svojega učitelja, ker je silno cenila človeka in njegovo vsestransko znanje. Rada se je pogovarjala z vsemi stvarmi krog sebe: s pohištvo, vodovodom, električno razsvetljavo, preprogami. V teh pogovorih ni mogla prehlaviti človeka:

"Sam Bog se ne more kositi s človekom! Iz jekla kreše iskare, iz marmorja kleše divne slike in sohe, iz živalskega mesa pripravljajo okusne, dragocene jedi, iz živalske kože dela čevlje in obloke. Vodo in ogenj napelje, kamorkoli ga je volja! Iz gore dviga zlato in železo. Ni ga na zemlji kraja, kjer bi človek ne mogel napraviti čudeža. A ti pametni, vsemogočni ljudje! In kako morajo biti šele dobri! Ob tako velikem razumu jim pač ni težko biti do brim."

Nekega dne pa umre opico gospodar. Za dediča svojega velikega bogastva je določil opico.

Opica je silno obogatela. A strašno se je začudila, ko je videla naenkrat okrog sebe vse polno ljudi, ki so ji zatirjali

na vse načine svoje veliko priateljstvo. Čudila se je tolikanj bolj, ker so jo prav ti ljudje imeli poprej za žival. Celo služinčad, ki jo je prej vsemu spoštovala in vdanost. Opica je čutila, da tu ni vse v redu; slutila je, da se skriva za vsem tem spoštovanjem in češčenjem potuhnjena laž.

Kasneje si je vendarle morala priznati, da se je varala. Ljudje so se vedli proti njej kakor proti sebi enakemu, celo bolj, ker so verjeli, da ona sploh ni opica, ampak sin pokojnega bogatstva, nesrečen, spačen sin, izrodek, ki se ga je bil bogatin bal priznati za svojega. Tako je mislila poštna opica, vsa srečna, da je prepričala samo sebe, da jo imajo vsi za človeka. Hodila je po zadnjih nogah, da bi ne bili ljudje v svoji sodbi razočarani.

Izprva se je počutila vsa srečna v ulogi človeka, a ker je bila sirota prav za prav vendarle prava žival, je prihajala dan za dnem bolj žalostna.

"Čemu varam te dobre ljudi? Izdajam se za človeka, v resnici pa sem le bedna, nizkotna žival. Ljudje pa so tako dobri in iskreni."

Včasih jo je obšla neizmerna želja, da bi zaplesala pred ljudmi po vseh štirih in da bi jim pokazala svoj tako skrbno pri-

krivani rep. A neprestano je edlašala s tem svojim priznanjem, ker ji je prijalo, da so jo imeli za človeka.

Tiste dni pa se je zgodilo nekaj nepričakovane. Ljudje so se pripravljali za vojno. Opica je šla s svojimi prijatelji ogledovat tvornice orožja. Ogledala si je strašne topove, tanke, bodeče žice, bombe, puške in sablje. Bila je presenečena, občudovala je vežbanje vajakov, trdnjave in rove, ki so jih gradili vojaki, in zgrabila jo je neutrušna želja, da bi videla te sovražnike človeka, da bi jih spoznala. Sama je zasovražila predre, nepoznane lopove, ki si upajo napasti tako polne ljudi. Vse večere, kadar je ostala sama, je šepetala polna groze:

"Kakšni pošasti morajo biti sovražniki človeka, da so morali izumiti tako strašno morilno orodje proti njim? V svoji otroški dobi sem silila pripovedovati starejšim opice o groznih zmajih, ki so — vsiki kakor gore, dolgi kakor gozdovi — živeli pred davnimi, davnimi leti."

Neprestano so ji stopali pred oči sovražniki človeka, njih krempelj in strašne peroti, ki lahko zatemejo sonce, njih pošastne, ognjene čeljusti, ki so z njimi požigali vse krog sebe, njih ostudni ostrí zobje, nenavadno močni repi in njih grom-

ko tuljenje, od katerega se je stresala zemlja. A morala je vendarle priznati, da je celo sprito takih groznih pošasti človeško orožje prestrašno.

In potem je prišel dan, ko je videla sovražnike človeka, te pošasti.

Spoznala jih je na bojišču. Brezmejno polje je bilo vse pokrito z razmesarjenimi, zmrcvarjenimi deli človeških teles. Opica kar ni mogla verjeti svojim očem. Sklanjala se je tik nad trupli in prestrašeno iskala na njih kakršnihkoli znakov, ki bi pričali o njih krvoločnosti. Zakaj — čemu bi se sicer borili človeki proti njim? A nič ni mogla najti. Ranjenci so se zvijali ob bolečin, bili so popolnoma krotki, njih telesa pa so bila čisto enaka telesom dobrih ljudi.

Vprašala je enega izmed njih:

"Ali si ti — človek?"

"Seveda, sem, človek sem," je odgovoril umirajoči.

Opica je prestrašeno zakrivala:

"Kako? Mar se dobri, popolni človeki bori s človekom? Mar je izumil svoje grozno orodje proti — človeku? Povej, siromak, čemu si dal svojo kri sovražniku človeka?"

Umirajoči je iznenaden dejal:

"Več denarja imajo kakor jaz."

"Samo zaradi tega?"

"Da, samo zaradi tega..." je še izpregovoril ranjenec. Potem je umrl.

V duši opice se je nekaj pretrgalo. Njeno veliko občudovanje človeka se je sesulo v prah in pepel. Kadar bi potres porušil sijajno, visoko palačo.

Vrgla se je na zemljo in zavpila, da je šel glas do neba:

"Oh, ti lepo sonce na nebu! Kaj ne boš potemnelo od strašne človeške pokvarjenosti, da uporablja svojo modrost za medsebojno pobijanje?"

Strgala je s sebe človeško obleko, ki jo je nedavno nosila s takim ponosom, in spet je pokazala svoj rep, ki ga je dolele tako skrbno skrivala pod obleko.

In dejala je človeku:

"Prav po pravici vam mora vsaka žival pokazati hrbet. Neprestano morite drug drugega, brat brata! In zakaj? Bedaki!"

Drhteč, polna groze je z velikimi, akoli pobegnili od človeka v gozdove. Nikoli več se ni vrnila iz njih. In nikdar več si ni zaželela biti človek.

E. Seeger:

Arktična flora

Solnce, toplota po dolgi polar- ni zimi — kakšno čudo! Kakšna opojnost smeti cveteti, piti soln- čno luč in se razvijati preden pokrije dolga, temna noč in si- ma vse življenje iz vode se po- raja življenje, iz ledenikov vsta- ja brat — tam se pretaka oplo- jajoča vlaga, edina sladka voda na otoku. Kako poživlja zemljo ta pijača! Polagoma, počasi pro- nica vlaga v globoke plasti zem- lje, ki je še vsa podobna pre- mrli kepi. In gruda vpije kap- ljice, srka jih željno in se prepa- ja s toploto, ki jo prinašajo s seboj z vrha v globino. Celice malih rastlin nabreknejo, v klic življenj se začne tisti skrivnostni proces črpanja, ki ga lahko opazujemo jedva pod mikroskopom. Prerajanje, začete življenja je tu. Javila se na- vzle nizki temperaturi — na Spitzbergh zmrza mraz kakih 38 stopinj — kajti jedro življen- ja se je ohranilo kljub stra- hotni zimi.

Na zunaj te začite na rast- linah skoraj ni opaziti. Nemara bo tako, da so se ta neznaj bitja privadila mraza, ki ga prenaša- jo res mojštrako, tako nekako kakor njihove sestrice v visokih alpah. Raziskovalec Wettstein meni, da so toplotni ekstremi v arktičnih krajih tako veliki, da bi tudi najsmotnejši ukrepi o- stali brez učinka. Če je kjerkoli na severu mraz tolikšen, da je zemlja v globini 80 cm še 24 sto- pinj mraz, potem je izključeno, da bi mogla še tako debela plast zemlje očuvati rastlino pred zmrazjenjem. Kar so rastline mogle storiti v smotnem pogledu, so storile: ostale so nizko pri tleh in so se skrile v svoji fizični strukturi. Kajti poglej-

te! Majcena rastlinica je, ki u- speva celo v snegu — alga, rdeča alga, sphaerella nivalis, ki po- barva sneg kakor rdeča kaplja krvi, in zelena alga, ki pobarva sneg z zelenim tonom. Razisko- valci severnih pokrajin si v pre- jšnjih časih tega niso znali razlo- žiti. Danes domnevajo, da so tiata mesta, kjer uspeva ta rast- lina, lažje dostopna solnčnemu vplivu, ker varkava sneg potom alg več toplote vase.

V neverjetno kratkem času se razvije življenje cveta v arkti- čnih krajih. To se zgodi tedaj, ko posije na zemljo polnočno soln- ce. V nekaj tednih je absolvirano vse: brstje, cvetje in tudi sa- dež je tu. Tu šele vidimo, kaj se pravi prilagajati se razme- ram in hiteti, da se življenje reši. Rastlinice so se navadile zapirati svoje brste že takoj na jesen. Takrat se pripravljajo na zimo. Pripravijo pa se tako, da lahko nadaljujejo svoje življen- je v naslednjem letu. Na ta način sklenejo krog življenja in ga končajo.

Glavno zaslugu na nagli in br- zi rasti ima seveda probojna, li- joča svetloba polnočnega solca. O polnoči in ob dveh popolnoči je senca na snegu prav tako o- stra kakor opokine. Temperatu- ra na Spitzbergh pa znaša naj- več 12 stopinj nad ničlo, a če- stokrat se primeri, da prihrumi nevihta in v enem samem mahu uniči to, kar je otelo solnce več- nemu ledu.

Kako divna je ta preproga v poletnem času, ni mogoče opi- sati. Na vitkih stebelcih se ma- jejo snežnobeli, v premeru do tri centimetra široki cvetovi arkti- čnega maka (papaver nudicaule), ki je najvišja rastlina arkti- čne dežele. Ljubka grönlandeka zvončnica, cassiope tetragona, je po cvetu podobna rastlini, ki uspeva tudi pri nas. Pač, razlika je vendarle — cvet je brez vo- nja! In še nekaj: lističi se zvija- jajo od strani, od spodaj, tam, kjer so razpoke za dihanje ter ščitijo cvet pred preobilo vlago. Stari in novi lističi se kopičijo drug na drugega, da ne izgubijo toplote.

Polarno "drevo" je polarna vr- ba, salix polaris. Samo nekaj milimetrov kuha iz svoje rast- linske blazinice. Majcena, maj- cena debela rasto tam in imajo celo lističe, pa tudi male, majce- ne mačice, podobne našim, pri- meroma seveda velikanskim ma- čicam! Slično je s polarno brezjo, betula mana. Globoko v mehko blazinico so se vlegle rumene in bele nianse. Linarije, silene, bel- kaste, rdečkaste in rdečkasto- višnjeve tvorijo s kredo bel- kaste, rumene in temnordeče barve zadivljajoče odelo daleke nordijske zemlje. Prastara rast- lina iz ledene dobe, katere skromni ostanki so se našli v llovnatih plasteh pod ledeniki je

dryas octopetala, ki se pogosto- ma najde in je sicer doma v alps- kih deželah. Cochlearia fene- strata pa je edino sredstvo, ki pomaga v hudi sili plarnemu potniku zoper skorbut. Med pro- dom kolikor tukaj naletiš nanj, uzre oko včasih tudi spominčici podoben cvet, mertensio tenello, edini sinji cvet severa. Njegovi listi se v barvi natančno sklada- jo s sivim kamenjem, med ka- terim poganjajo iz tal. To cvet- lico so v ostalem našli samo na Spitzbergh in na Novaji Zem- lji. V pisu ostre polarne burje ponihavajo še nekatere druge rastline. Naj navedem eriofu- rum in zelišča za uši, ki so lepša kakor bi človek sodil po tem ma- lovrednem imenu.

Vse te rastline praznujejo svojo ljubezen samo tam kjer jih doseže bori mrčes, ki pa živi komaj še na Spitzbergh. Nekaj drobnih mušic pa ne zadošča za ale ljubezni velikih množin cvet- lic. Zato si te pomagajo same. Razmnožujejo se z novimi, maj-

hnimi cvetlič ali pa knajo brstje, ki se razvije samo od sebe. V nekaterih primerih si pomagajo tudi z majhnimi gomolji, v ka- terih je skrit kalic nove rastli- nice. To je vegetativno razmo- ževanje. Drobní mrčes jim po- maga pri oplojevanju kolikor more, kjer ga pa ni, posreduje veter.

Ginljivo skromen in ginljivo lep je cvetnik arktične dežele. Z naglo kretnjo, samo za nekaj tednov postavi narava majceno panoramo, ki naj bi predstavl- jala gozd in travnik. Potem se skrije solnce. Dolga noč napoti in rastline zaspe za dolgo, dolgo dobo...

Žid Albahari pozove tovarisa na večerjo za dva dni kasneje. "Saj veš, Orka ulica, II. nad- stropje, na levo. Prideš in s čev- ljem potrkáš." — "Zakaj pa s čevljem?" — "Glej ga no, vpra- šuješ, moj Levi! Zato, ker imaš obe roki polni zavojev s prispev- ki za dobro pojedino."

POJASNILO

IZ GLAVNEGA URADA S.N.P.J.

Po sklepu 9. redne konvencije, zborujoče meseca maja 1929 v Chicagu, Ill., se lahko od 1. ju- lija 1929 naprej prišteje TRI ali več članov iz ene družine in iz enega člana iz ene družine in iz enega člana iz ene družine, ki je tako skup- na naročena na dnevnik Prosveta, za član ali nečlane, za enoletno naročnino \$6.00.

Vsak član plača pri asemen- tu vsoto \$1.20 letno ali 10 cen- tov mesečno za svoj list glasilo (tednik) Prosveta in je upravi- čen istega prejemati. Sme pa prostovoljno svoj list odstopiti komur hoče, dokler plačuje zanj.

Do sedaj se je prišlo samo EN tednik k naročninam na dnev- nik, od sedaj naprej se bo pa lahko prišlo enega, dva ali tri člane iz ene družine iz enega na- slova, k naročninam na dnevnik Prosveta in ne več kot tri. Torej, kjer bo prištel en sam član, bo doplačal kot sedaj \$4.80, kjer bosta pri- štela dva člana iz ene družine, bodo doplačali še \$3.60, in kjer bodo prištet trije člani iz ene družine, bodo doplačali še \$2.40 in bodo zato lahko prejeli dnevnik Prosveta eno leto. Ta sklep ni veljaven za samce, temveč samo za družine iz ene- ga naslova. Vsak tak slučaj pa, kjer bosta dva ali več članov prištetih k naročninam za dnev- nik, se bo upoštevalo v sporazu- mu s upravništvom Prosvete le tedaj, ako bodo naročili dnevnik za celo leto.

Društveni tajniki bodo morali skrbeti za točnost vseh takih slučajev in navesti imena in na- P. S.—V nobenem slučaju ne več kot tri tednike.

slowe takih članov iz družine. Vselej kakor hitro kateri leh članov preneha biti član SNEJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list te- dnik, bodo morali drugi člani iz dotične družine, ki je tako skup- na naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravni- štvu lista, in obenem doplačati dotično svoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum za to svoto naročniku.

Dolžnost članov vselej je, na- znaniti tajniku društva in taj- niku upravništva vse spremembe v članskih naslovih, novopri- stople člane, črtane, izobčene in umrle, ter njih naslove, da se uredi imenik, naslovnik za pošil- janje lista Prosveta.

Cena lista Prosveta

po 1. juliju 1929 je:

Za Zdruf. dršave in Kanado \$6.00
1 tednik in 4.80
2 tednika in 3.60
3 tedniki in 2.40

Za Ciero in Chicagu je \$7.50
1 tednik in 6.30
2 tednika in 5.10
3 tedniki in 3.90

Tednik sam stane \$1.20
Tednik v Evropo stane 1.70
Poština za tednik v Evropo .50

Mladinski list stane \$1.20
Ml. list v Evropo stane 1.50
Cena oglasom po dogovoru.

Upravitelj.

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA V
TISKARSKO OBRT
SPADAJOCA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, kolo- darje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nem- škem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA
ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmernne, unijako delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA

F. M. Dostojevski:

ZLOČIN IN KAZEN

Roman v šestih delih s opilegom.
Poslovni Vladimir Lovčik.

"Tri dni pred njeno smrtjo, se mi zdi, sem bil pri nji. Sicer pa zdaj ne grem morda rešit tistih stvari," je povzel z naglo in prav posebno skrbjo za svojo lastnino. "Po tisti prokleti večerjajni blodnji mi je ostalo vsega skupaj jedva za rubelj srebra!..."

"Blodnjo" je naglašal s posebnim poudar- kom.

"No, seveda, seveda," mu je pritrdil Razumihin naglo in nevede zakaj. "Zatorej te je takrat presenetilo — in veš, tudi bledlo se ti je venomer o nekih prstanih in verižicah!... Hm, seveda, seveda... To je jasno, vse je zdaj jasno."

"Aha! Vseh se je oprijela ta misel. Ta človek bi se dal križati zame, pa je vendar jako vesel, da se je razjasnilo, zakaj se mi je bledlo o prstanih! Vseh se je prijel!"

"Ali ga bova našla doma?" je vprašal na glas.

"Seveda, seveda," je hitel Razumihin. "Izvrsten fant je, videl boš! Nekoliko nero- den je, to se pravi, on je kavalir, a v drugem smislu je vseeno nekoliko okoren. Bistra gla- va je, pameten človek, samo včasih ima svoje posebne misli... Nezaupnež je, skeptik in cin- nik, baha se rad — oziroma ne baha se, tem- več neumnega se dela... On je moč tiste stare materialne metode — vseeno pa razume svojo stvar... Preteklo leto je razvozlat neko za- devo — tudi umor, v kateri ni bilo skoro ni- kakih sledov! On bi se zelo, zelo rad seznanil s teboj!"

"Zakaj pa zelo rad?"

"Ne tako, da bi — vidiš, v zadnjem času, ko si ležal bolan, sem te večkrat jemal v mi- sel, ko sva govorila s njim... No, on je po- slušal — in ko je zvedel, da si pravnik, a valed slabih razmer ne moreš dovršiti svojih stu- dij, je dejal: Kakš škoda! Jaz sem tudi rekel — oziroma, vse to ni edino; včeraj je Zame- tov... Vidiš Rodja, ko sva šla včeraj domov, sem ti v pijanosti nekaj blebetal... bojim se, brate, da boš to ali ono pretraval; vidiš..."

"Kako? To na primer, da me amatraro za blaznega? Morebiti sem v resnici!"

Prisiljeno se je nasmehnil.

"Da, da — oziroma ne!... No, sploh vse, kar sem govoril — tudi vse drugo — vse to je bila neumnost; bil sem pijan..."

"Zakaj pa se opravičuješ! Kako zoprno mi je vse to!" je vzkliknil Razumihin s pre- tirano razdražljivostjo.

Pravzaprav pa se je le bolj delal tako.

"Vem, vem, saj razumem. Bodi prepri- čan, da razumem. Človeka je skoro sram go- voriti o tem..."

"Če te je sram, pa ne govori!"

Oba sta umolknila. Razumihin je bil ves vzradočen in Rozkolnikovu je bilo zoprno, ko je moral to opaziti. Vzemirjalo ga je tudi to, kar je Razumihin pravkar govoril o Porfiriju.

"Tudi tega bo treba vleči za nos," si je mislil, prebledevalje in z utripajočim srcem, "in varati ga, čim pristaneje se bo dalo. No, tam bomo videli, kako se obrne — kmalu bomo videli. Ali je dobro, da grem, ali ne? Metelj se sam zaletava v luč. Srce mi utripa, to ne pomeni dobrega!..."

"V tistile sivi hiši," je rekel Razumihin.

"Največje važnosti je to, če Porfirij ve ali ne ve, da sem bil včeraj v stanovanju te čarovnice — in vpraševal zaradi krvi? To mo- ram spoznati v prvem trenutku, hipoma, z obraza mu moram brati, sicer... četudi me čaka poguba, a spoznati moram!"

"Veš kaj?" se je naenkrat obrnil k Raz- umihinu in se hudomušno nasmehnil. "Danes,

brate, se ti čudim, zakaj si že od jutra tako nenavadno razburjen? Ali mar ni res?"

"Kako razburjen? Nikakor nisem raz- burjen," je pretreslo Razumihina.

"Ne, dragi moj, v resnici se ti vidi. Na stolu si sedel prej tako, kakor ne sedi nikoli, čisto na robu in venomer te je lomil nekakšen krč. Odkakoval si ob vsaki priliki; enkrat si gledal arditno, drugič pa ti je postal obraz nenadoma tak kakor najslajši sladkorček. Celo zardeval si; zlasti takrat, ko sta te po- vabilo na večerjo, si strašno zardeal."

"Saj ni res, lažeš... Zakaj praviš to?"

"Zato ker se sladkaš kakor učenček! Vi- diš ga, vraga, te zopet je zardeal!"

"Kakšna živina si!"

"Zakaj si tako zmeden? Romeo! Cakaj, danes bom to neke povedal, hahaha! To se bo zabavala mamica in še nekdo drugi..."

"Poslušaj, poslušaj, poslušaj, to je resna stvar... Kaj pa je zato, hudič!" je rekel Raz- umihin, ki je kar odrevenel od groze. "Kaj ji- ma hočeš povedati? Brate, jaz... Uh, kakšna živina si ti!"

"Kakor pomladna roža! Ko bi ti vedel kako se ti to pada, ti deset pedl dolgi Romeo! Kako se je danes umil, še nohte si je osnažil, ej, ej! Kdaj pa je bilo to, a? Bogleme, da si je celo lase namazil! Nagni se, da vidim!"

"Živina!!!"

Razkolnikov se je nevzdržno smejal, tako da sta s smehom stopila v stanovanje Porfir- ja Petroviča. Tega je bilo Razkolnikovu tre- ba; hotel je, da bi se sililo v sobe, da sta pri- šla s smehom in se smejeta še celo na mostovžu.

"Da mi ne zineš niti besede, sicer te — zdrobim!" je besno zašepetal Razumihin in zgrabil Razkolnikova za ramo.

V.

Ta pa je že stopil v stanovanje. Delal je tak obraz, kakor bi se premagoval na vso moč, da ne bi vnovič bušil v smeh. Za njim je vstopil Razumihin, ves divji in zmeden, rdeč kakor potonika, dolg in nespreten ter v naj- večji zadregi. Njegov obraz in vsa postava sta bila v tem trenutku smešna in sta opravi- čevala smeh Razkolnikova. Razkolnikov, ki še ni bil predstavljen, se je poklonil gospodar- ju, ki je stal aredi sobe ter ju radovedno mo- tril, pomolil mu roko in mu jo stisnil, še vedno s očividnim naporom, da bi zadušil svojo ve- selost in se mu predstavil vsaj z dvema ali tremi besedami. Jedva pa se mu je posreči- lo, da je napravil resen obraz in nekaj zamr- mral — se je nehoti zopet ozrl na Razumihina in se ni mogel več premagati: zadušeni smeh je izbruhnil tem navzdrneje, čim bolj ga je dotfel zadreval. Očividna jeza, s katero se je Razumihin odzival temu "dušecemu" smehu, je dajala prizoru videz najodkritorčnejše veselosti in kar je bilo poglavito, pristnosti. Raz- umihin je kakor nalašč pripomogel:

"Ej, hudič!" je zagodel mahnil z roko in zadel nehoti ob majhno okroglo nizico, na ka- teri je stal prazen čajni kozarec.

Vse se je podrla in zasvenelo po tleh.

"Ne razbijajte, gospoda, škoda na tuji lastnini se kaznuje!" je veselo vzkliknil Por- firij Petrovič.

Razkolnikov se je smejal še vedno; poza- bil je celo svojo roko v gospodarjevi, toda ve- del je, da sme iti le do gotove meje, in čakal je priložnosti, da ta prizor čim prej in čim pristneje zaključil. Razumihin, čigar zmede- nost je narasla do vrhunca, ko se je miza po- drla in kozarec razbil, se je mračno ozrl po čepinjah, izpljunil in osorno krenil k oknu, kjer je obstal, kačič jima hrbet in gledaje sko- zi šipo s strašno namrgodenim obrazom, ne da bi mogel kaj razločiti. Porfirij Petrovič se je smejal in bi se bil rad še bolj, a bilo je očividno, da mora prej šele slika, za kaj da gre.

(Dalje prihodnjik.)